

Revija

broj 16
HR

Ljeto 2013.

ruralnog razvoja Europske unije

Publikacija Europske mreže za ruralni razvoj

Prijenos
znanja i inovacija
u politici ruralnog razvoja

Glavni urednik: Rob Peters, Voditelj odjela - Europska mreža za ruralni razvoj i nadzor ruralnog razvoja, Glavna uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj, Europska komisija.

Autori i suradnici: Paul Courtney, Stephen Gardner, Derek McGlynn, Edina Ocsko, Eamon O'Hara, Alex Papakonstantinou, Mark Redman, Angelo Strano, Justin Toland, Peter Toth, Sarah Watson.

Autorska prava na fotografije: Sabin Badarau, Boerderij Spa Nutter, Fabrizio Dell'Aquila, Brendan Dunford, kontaktna točka EMRR-a, Europska unija, Tim Hudson, Koppányvölgye LAG, Monika A.Krol, Ruralia Institute, 123rf - Robert Gerhardt, 123rf - Andrey Khrobostov, 123rf - Tanawat Pontchour, 123rf - Igor Terekhov, 123rf - Kriangkrai Wangjai

Fotografije na koricama: glavna fotografija - Tim Hudson; umetnute fotografije - Magnus Kalnins.

Pozivamo vas da se pretplatite na publikacije EMRR-a na sljedećoj adresi:

<http://enrd.ec.europa.eu>

Također možete besplatno naručiti tiskani primjerak u internetskoj knjižari EU-a:

<http://bookshop.europa.eu>

Sadržaj Revije ruralnog razvoja EU-a nije nužno odraz mišljenja institucija Europske unije.

Revija ruralnog razvoja EU-a objavljuje se na 6 službenih jezika (EN, DE, FR, ES, IT, PL) i dostupna je u digitalnom obliku na internetskoj stranici EMRR-a.

Tekst sastavljen u svibnju 2013. Izvorna je verzija tekst na engleskom jeziku.

© Europska unija, 2013.

Reproduciranje je dozvoljeno uz navođenje izvora.

Za više informacija o Europskoj uniji: <http://europa.eu>

Prijevod: Maja Jelčić

Lektura: Jelena Kalčić

Grafička obrada: Robert Braun

Ova publikacija služi isključivo u informativne svrhe i nije pravno obvezujuća.

Sadržaj

 Predgovor	1
 Politički kontekst: inovacija i politika ruralnog razvoja	3
 Uloga Europskog partnerstva za inovacije (EPI) u inovacijama	7
Inovacijska politika u ruralnom razvoju: odozdo prema gore	13
 Inovacija i EPFRR.....	21
 EMRR-ova Fokus grupa za prijenos znanja i inovacije	30
 Uloga LEADER-a u inovaciji	33
 Evaluacija inovacija u ruralnom razvoju	39
 Važni zaključci.....	43
 Alati	44

Predgovor

Inovacija je u samoj srži strategije Europa 2020. čiji je cilj promicanje pametnog, održivog i uključivog rasta. Važnost inovacije prepoznali su i donositelji poljoprivredne i ruralne politike, a u trenutačnoj reformi Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) inovacija se smatra ključnim pokretačem održive poljoprivrede i ruralnog razvoja. U razdoblju nakon 2013. drugi stup ZPP-a bit će usmjereniji na konkurentnost i inovativnost, klimatske promjene i okoliš. Osim iznosa od 89,9 milijardi eura predloženog za dodjelu za ruralni razvoj¹, na temelju okvirnog programa za istraživanje i inovacije Obzor 2020. (Horizon 2020) dodijelit će se 4,5 milijardi eura za istraživanje u području sigurnosti hrane, biogospodarstva i održive poljoprivrede.

Kao što je u ovom izdanju magazina Revije ruralnog razvoja Europske unije naglašeno, inovacije u poljoprivredi i ruralnom razvoju protežu se na područja kao što su organizacija prehrambenog lanca i upravljanje rizikom, očuvanje i unapređenje ekosustava, promicanje društvene uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj u ruralnim područjima. Današnji se europski poljoprivrednici susreću s dvostrukim izazovom: ne samo da moraju proizvoditi više, već to moraju činiti na održiv način. Ključni izazovi i mogućnosti povezani s održivom proizvodnjom i ruralnim razvojem uključuju zaštitu bioraznolikosti, osiguravanje gospodarske održivosti, uporabu biomase i proizvodnju bioenergije, suočavanje s klimatskim promjenama, upravljanje resursima i sigurnost hrane.

¹ Predložena je dodjela iznosa od 89,9 milijardi eura Europske komisije za ruralni razvoj. Valja napomenuti da će, prema zaključcima Europskog vijeća o Višegodišnjem financijskom okviru od 8. veljače 2013. (EUCO, 37/13), „ukupna količina potpore za ruralni razvoj biti 84 936 milijuna eura. Godišnju raspodjelu utvrdit će Europski parlament i Vijeće.”

Inovacija se može shvatiti na više načina. Može se odnositi na nove i poboljšane proizvode, procese ili usluge, ili na njihovu prilagodbu novim geografskim uvjetima ili kontekstima okoliša. Međutim, zamisao se može nazvati inovacijom tek nakon što postane uvriježena. Dakle, inovacija nije samo tehnološki proces ili dijeljenje rezultata istraživanja. Na nju utječu i društveni procesi.

Inovacija mora polučiti opipljive rezultate. Smatra se i da je potrebna interakcija među poljoprivrednicima, istraživačima i ruralnim poduzetnicima radi poticanja uspješne inovacije: očekuje se da će interaktivni model inovacije temeljen na dobrovoljnom sudjelovanju aktera u grupnom projektu biti vodeće načelo inovacije u budućnosti.

Prepreke su uspješnim inovacijama, među ostalim, nedostatak vremena, određeni administrativni postupci te slaba povezanost znanstvene zajednice i poljoprivredno-prehrambenog sektora kao i istraživanja i praktične primjene. Ruralnim gospodarskim subjektima potrebno je ohrabrenje, obuka i podrška kako bi postali aktivno uključeni.

Poljoprivrednicima i drugim dionicima ruralnog razvoja nastoji se pružiti više podrške. Cilj je nedavno pokrenutog Europskog partnerstva za inovacije (EPI) za poljoprivrednu produktivnost i održivost uspostaviti radno sučelje među poljoprivredom, biogospodarstvom, znanosti i ostalim sektorima na nacionalnoj i regionalnoj razini te na razini Europske unije.

Već postoji određeno znanje bitno za stvaranje partnerstva i jačanje inovacije u ruralnim područjima. Na primjer, sadašnje politike ruralnog razvoja koriste nekoliko instrumenata za podršku inovacije, a aktivnosti koje se provode na temelju programa LEADER također doprinose tom procesu. Važno je stečena saznanja upotrijebiti za jačanje kapaciteta inovacije, ići naprijed.

Općenito, inovacija napušta načelo korištenja znanosti i tehnologije odozgo prema dolje radi stvaranja tehničke učinkovitosti prema društvenoj inovaciji za koju je svojstvena želja za stvaranjem održivih prednosti kroz nove oblike zajedničkog djelovanja. Evaluacijski okviri i metode moraju držati korak s tim trendovima, što znači da se treba više usredotočiti na ishode, a manje na izlazne podatke, i to aktivnim uključivanjem dionika koji stvaraju, njeguju i pokreću inovaciju i od nje imaju koristi.

U ovom izdanju Revije ruralnog razvoja Europske unije predstavljen je kratki pregled dosadašnjeg puta inovacije i uvid u buduće izazove. Cilj je pružiti uvid u inovacije u ruralnom razvoju i pomoći boljoj integraciji razmjene znanja i inovacije u buduću politiku ruralnog razvoja.

© Tim Hudson

Politički kontekst: inovacija i politika ruralnog razvoja

Važnost inovacije u poljoprivredi i ruralnom razvoju prepoznala je Europska unija u uzastopnim reformama Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP), no smatra se da je potrebno osvježiti znanje u poljoprivredi i inovacijske sustave. U pogledu inovacije u programima ruralnog razvoja za razdoblje od 2014. do 2020. godine najviše će se nastojati osigurati da revolucionarne zamisli ne prođu neprimijećeno te da se razmjena znanja koristi kao alat za rješavanje proizišlih izazova.

Kad se radi o inovaciji, treba uzeti u obzir raznolikost ruralnih područja. Lokalne osobine, kategorije potencijalnih korisnika i različiti uključeni akteri čimbenici su koji utječu na zajedničke ciljeve kao što su inovacija, zaštita okoliša i ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama.

Poljoprivreda u Europi također prolazi kroz teško razdoblje. Poljoprivrednici moraju pronaći način za postizanje dvostrukog cilja: moraju proizvoditi visokokvalitetnu hranu (tj. osigurati sigurnost hrane i održivost okoliša), i

to u sve većim količinama. To bi bilo teško postići i uz predvidive sezone rasta, a s obzirom na to da klimatske promjene ometaju prirodne sezonske cikluse, situacija je još složenija i manje sigurna.

Predstojeći izazov jasno dočarava predviđanje da će do 2050. biti potrebno 60 % više hrane za nahraniti svijet. Temeljni resursi, kao što su voda, tlo i fosfor, oskudni su ili ugroženi, što znači da nije vjerojatno da će doći do povećanja produktivnosti kakvih je bilo u prošlosti iako će većinu (85 %) potražnje za hranom do 2050.

zadovoljiti poboljšani urod usjeva, a ne pretvaranje većih površina zemljišta u poljoprivredne površine².

U uzastopnim reformama ZPP-a prepoznata je važnost inovacije, no znanje u području poljoprivrede i inovacijske sustave treba obnoviti.

Profesor Erik Mathijs, pročelnik katedre za biogospodarstvo pri belgijskom Katoličkom sveučilištu u Leuvenu kaže da „postoji inovacijski jaz između istraživanja i prakse u smislu da istraživači izumljuju stvari koje nisu dovoljno istražene,

2 Izvor: Svjetska poljoprivreda prema 2030./2050. (World Agriculture Towards 2030/2050): Revizija iz 2012. (sažetak), FAO, http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/esag/docs/AT2050_revision_summary.pdf

a istovremeno se ne bave pitanjima koja su poljoprivrednicima bitna. Politika je zamišljena tako da spoji politiku istraživanja i politiku ruralnog razvoja radi premoštenja tog jaza.”

Veliki korak u tom smjeru bilo je osnivanje Europskog partnerstva za inovacije (EPI) za poljoprivrednu produktivnost i održivost koje je predložila Komisija u svojem priopćenju iz veljače 2012. (COM (2012) 79). EPI će osigurati širok okvir radi uspostave bolje povezanosti između politike poljoprivrednog razvoja i politike ruralnog razvoja Europske unije te između politike istraživanja i politike inovacije – točnije, inicijativu Obzor 2020. (vidjeti dodatak). Cilj će biti zauzeti „pristup koordinatora”, kaže g. Mathijs, član Upravnog odbora EPI-ja. EPI će raditi na koordiniranju postojećih resursa – sredstava za ruralni razvoj i istraživanje – a kroz strateški će provedbeni plan „pokrenuti posredovanje u inovacijama koje će povezati te svjetove.”

Odozdo prema gore

No, iako se EPI-jem povezuju područja poljoprivrede i istraživačke politike, potrebni su i instrumenti

za bolje povezivanje istraživača i poljoprivrednika. U tomu će važnu ulogu igrati politika ruralnog razvoja. Jedan od šest prioriteta predloženih za programe ruralnog razvoja u razdoblju od 2014. do 2020. jest „njegovanje prijenosa znanja i inovacije u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima.”

Mjerom suradnje u ruralnom razvoju u razdoblju od 2014. do 2020. također će se „financirati okupljanje malih skupina poljoprivrednika, savjetnika, poljoprivrednih poduzetnika i istraživača radi ispitivanja novih pristupa u praksi”, rekao je Martin Scheele, voditelj odjela za okoliš, genetičke resurse i Europsko partnerstvo za inovacije u Glavnoj upravi za poljoprivredu i ruralni razvoj Europske komisije.

Dodaje da će se „te operativne skupine temeljiti na projektnom planu koji se šalje tijelu nadležnom za ruralni razvoj. Dok god su teme i projekti u skladu s usmjerenjima EPI-ja, tijelo nadležno za ruralni razvoj može odnosnu operativnu skupinu zadužiti za odabir konkretnih tema (inovacija odozdo prema gore) pozivom na dostavu prijedloga [projektnih prijedloga vezanih uz inovaciju] i/ili može odlučiti unaprijed definirati

teme inovacije usredotočujući se na konkretna pitanja koja su bitna za određenu regiju.”

U projektima bi se mogla obrađivati inovacija u regionalnom ruralnom gospodarskom razvoju, u poticanju produktivnosti ili u rješavanju problema okoliša – ili kombinacija navedenih tema. Na primjer, „pogledate li područja s trajnim travnjacima ili tresetištima, gospodarska situacija često nije baš sjajna”, kaže g. Scheele. „Na tim područjima postoji potencijal razvijanja projekata u kojima se u obzir uzimaju potrebe okoliša i klime zbog čega se travnjaci ne pretvaraju u obradive površine, već se traže načini da se poljoprivrednicima pruže gospodarske mogućnosti.”

Zajedničkim bi se projektima trebalo omogućiti korištenje postojećih mehanizama ruralnog razvoja, kao što su prijenos znanja, savjetodavne službe i investicijska potpora. Ti mehanizmi „u načelu imaju velik potencijal poticanja inovacije”, primijetio je g. Scheele. „Operativne skupine uspostavljene na temelju mjere suradnje mogu se izravno povezati s financiranjem projekta – skupina može imati investicijsku potporu za određeni projekt ili se koristiti

dostupnim sredstvima na temelju instrumenta za prijenos znanja kako bi mogla širiti stečena saznanja.”

Osim toga, vjerojatno će upravo zbog suradnje poljoprivrednici odlučiti prihvatiti rezultate inovacijskih aktivnosti. G. Mathijs ističe da poljoprivrednici možda neće imati kapacitet da ulažu u inovaciju ne budu li preživjeli. „Malim je poljoprivrednicima potrebno više kolektivnih struktura koje će ih voditi”, rekao je, „a organizacije poljoprivrednika mogle bi u tome imati važnu ulogu. Čak i veliki poljoprivrednici mogu imati koristi od kolektivnih pristupa jer je 'veliko' [u poljoprivredi] i dalje malo u usporedbi sa situacijom u drugim sektorima.”

Sveobuhvatan pristup

Europska komisija odlučila je ne propisati pravila inovacije u ruralnom razvoju. G. Scheele kaže da „odgovornost za planiranje i usmjeravanje tijekom inovacije te za utvrđivanje odgovarajućih kriterija za odabir i subjekata koje žele obuhvatiti leži na državi članici ili upravljačkom tijelu.”

Naravno, postoje opći ciljevi. „Osnova je svega”, kaže g. Scheele, „povezati gospodarsku dobit, dobit od produktivnosti i poboljšani utjecaj na okoliš. Sve što se financira i provodi mora biti sukladno s tim usmjerenjem.”

„Međutim, inovaciju ne možete planirati odozgo. Ljudima morate dozvoliti da se bave konkretnim pitanjima u svojem konkretnom regionalnom, klimatskom i strukturalnom kontekstu. No ipak, potrebno je izmjeriti podatke na zbirnoj razini. Dva su glavna pokazatelja napretka zaustavljanje propadanja tla u Europi i smanjenje produktivnosti u poljoprivredi.”

Petri Rinne, predsjednik Europske udruge LEADER za ruralni razvoj – ELARD, smatra da bi se europski

poljoprivrednici trebali, kad se radi o inovaciji, više usredotočiti „na kvalitetu i dodavanje vrijednosti usjevima nego isključivo na količinu proizvodnje.” Pri raspravljanju o inovaciji također treba razmotriti kako se može razviti gospodarstvo u ruralnim područjima – drugim riječima, treba razmotriti šire upravljanje obnovljivim biološkim resursima, kao što je bioenergija, kao temelj za gospodarski rast.

„Tim bi se novim i obećavajućim mogućnostima koje dodaju vrijednost trebalo baviti više istraživanja

koja bi na praktičan način u ruralna područja mogla dovesti razvoj koji je društveno, gospodarski i ekološki održiv”, rekao je g. Rinne. Dodao je da se, s obzirom na to da je inovacija u ruralnom razvoju donekle zapostavljena, „stvaranjem odgovarajućeg inovacijskog sustava/okruženja otvaraju značajne mogućnosti.”

Međutim, ne preporučuje uključivanje cjelokupne poljoprivredne zajednice odjednom, već, za početak, rad s „kreativnim pionirima” te smatra da će se nakon vidljivih dobrih rezultata ostali pridružiti.

Dobri primjeri

Izvršen je dobar dio pripremnih radova za promicanje bolje razmjene znanja o ruralnom razvoju i inovaciji. U ožujku 2013. Stalni odbor za poljoprivredna istraživanja, koji se bavi usklađivanjem istraživačkih aktivnosti u poljoprivredi na Europskom istraživačkom prostoru i koji povezuje znanstvenike u 37 zemalja, izdao je elaborat „Znanje u poljoprivredi i inovacijski sustavi u tranziciji.“ U elaboratu su predstavljeni pregled veza između inovacijskih sustava i poljoprivrede te teoretska podloga budućeg zajedničkog djelovanja.

Osim toga, stvaranje boljih veza između inovacije i ruralnog razvoja

© Tim Hudson

„već se događa na razini država članica,“ rekao je g. Mathijs. Naveo je primjer Centra za podršku inovacijama (*Innovatiesteunpunt*) u belgijskoj regiji Flandriji koji je osnovala Udruga flamanskih poljoprivrednika kao „posrednika u inovaciji.“ Cilj je jedne inicijative koju taj centar uspješno promovira pomoći u postizanju

flamanskog cilja da se prepolove emisije amonijaka iz novih nastamba za svinje kao doprinos ciljevima EU-a o kakvoći zraka, prema Direktivi o nacionalnim gornjim granicama emisije (2001/81/EZ) (vidjeti podrobniju studiju slučaja u članku „Uloga EPI-ja u inovaciji“, stranica 7).

Novi obzor

Okvir za podršku ruralnom razvoju Europske unije za razdoblje od 2014. do 2020. ne planira se odvojeno. EU također prolazi kroz postupak izrade niza drugih političkih okvira koji će se financirati iz proračuna EU-a za razdoblje 2014. – 2020., a koji će doprinijeti sveukupnom cilju EU-a za 2020.: Europa treba krenuti putem pametnog, održivog i uključivog rasta.

Kao govornik na seminaru o uspješnom programiranju Europske mreže za ruralni razvoj održanom 6. prosinca 2012. Jerzy Plewa, glavni direktor Glavne uprave za poljoprivredu i ruralni razvoj Europske komisije, rekao je da bi sve politike Europske unije trebale doprinijeti cilju za 2020. te da bi mjere trebale biti bolje usklađene, naročito u fazi programiranja.

Zbog toga će Europski fond za poljoprivredni i ruralni razvoj, zajedno s kohezijskim i strukturnim fondovima te Europskim fondom za more i ribarstvo, podržati 11 ciljeva koji čine Zajednički strateški okvir (eng. Common Strategic Framework – CSF). Tim se ciljevima dodatno razrađuje što je potrebno napraviti radi postizanja cilja za 2020. Ciljevi Zajedničkog strateškog okvira jesu: promicanje inovacije; poboljšanje informacijske i komunikacijske tehnologije; poticanje malog i srednjeg poduzetništva; prijelaz na gospodarstvo s niskom emisijom ugljika; prilagodba klimatskim promjenama; zaštita okoliša i učinkovitost resursa; održivi prijevoz; mobilnost zapošljavanja i radne snage; društvena uključenost; obrazovanje; unapređenje institucija.

Ruralni je razvoj dio širokog strateškog okvira, zbog čega će programi ruralnog razvoja morati pokazati da doprinose tim

strateškim prioritetima. „Prioriteti ruralnog razvoja u potpunosti su sukladni tematskim ciljevima Zajedničkog strateškog okvira“, rekao je g. Plewa.

Dodao je da je „važan novi element koji treba uzeti u obzir [pri programiranju ruralnog razvoja] 'komplementarnost' s politikom istraživanja i inovacija, kako je navedeno u Obzoru 2020.“ Obzor 2020. okvir je Europske unije za istraživanje i inovacije za razdoblje od 2014. do 2020. godine i zamjenjuje Sedmi okvirni program za istraživanje i razvoj.

Uz proračun od 80 milijardi eura, Obzor 2020. podržat će istraživanje i razvoj u razdoblju od 2014. do 2020. Uključuje niz tema i podtema koje su vrlo bitne za ruralni razvoj. Točnije, 4,5 milijardi eura dodijelit će se za sigurnost hrane, održivu poljoprivredu, istraživanje mora i pomorskog područja i biogospodarstvo.

Prema Obzoru 2020., cilj te teme bit će „osigurati dovoljno zaliha sigurne i visokokvalitetne hrane i drugih bioloških proizvoda razvijanjem produktivnih i učinkovitih sustava primarne proizvodnje, promicanjem s time povezanih usluga ekosustava, kao i konkurentne prehrambene lance s niskom emisijom ugljika.“ Tijekom 2013. godine očekuje se donošenje zakonodavstva u vezi s Obzorom 2020.

Više informacija: http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm

Uloga Europskog partnerstva za inovacije (EPI) u inovacijama

Europsko partnerstvo za inovacije (EPI) za poljoprivrednu održivost i produktivnost već pokazuje koristi od bolje suradnje među dionicima politike ruralnog razvoja i istraživačkog sektora. Očekuje se da će daljnji ishodi poboljšati provedbu ruralnog istraživanja koje se više temelji na potražnji.

Europska komisija pokrenula je EPI za poljoprivrednu održivost i produktivnost u veljači 2012. s ciljem osiguravanja radnog sučelja među poljoprivredom, biogospodarstvom, znanosti i drugim odgovarajućim sektorima na nacionalnoj i regionalnoj razini te na razini Europske unije. EPI je izravan odgovor na izazov zadovoljavanja rastuće globalne potražnje za hranom, hranom za životinje, vlaknima, biomasom i biomaterijalom u kontekstu usporenog rasta produktivnosti. Kao što je navedeno u Priopćenju Europske komisije o EPI-ju³, „ključni izazov za poljoprivredu u budućnosti nije samo proizvoditi više, već to činiti na održivi način.“

Cilj EPI-ja nije samo poboljšati učinkovitost aktivnosti povezanih s inovacijom uz podršku politike ruralnog razvoja, već i unaprijediti istraživanje i inovaciju uz dvostruki cilj promicanja produktivnosti i učinkovitosti, kao i održivosti (glavni je cilj prvog zaustaviti tekući trend smanjenja produktivnosti do 2020., dok je cilj

potonjeg osigurati zadovoljavajuću funkcionalnost tla do tog datuma).

Provedba EPI-ja za poljoprivredu

Cilj je EPI-ja poticati dijeljenje znanja bitnog za inovaciju radi omogućavanja interakcije istraživanja i prakse u poljoprivredi. Utemeljen je na interaktivnom modelu inovacije, a za njegovu su provedbu ključne dvije politike EU-a: Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) nakon 2013., točnije, politika ruralnog razvoja, te politika EU-a u vezi s istraživanjem

i razvojem (Obzor 2020.). Europska je komisija u svojem prijedlogu nove politike ruralnog razvoja iznijela mogućnost sufinanciranja inovacijskih aktivnosti takozvanih operativnih skupina (koje se sastoje od poljoprivrednika, šumara, istraživača, savjetnika, nevladinih organizacija, poljoprivrednih poduzetnika, tijela nadležnih za ruralni razvoj i ostalih ključnih aktera). Prema predloženom propisu o ruralnom razvoju za 2014. – 2020., osnivanje i rad tih skupina može se podržati mjerom suradnje (članak 36.). Operativne će skupine također ispunjavati uvjete

za potporu na temelju drugih mjera, kao što su prijenos znanja i informativne aktivnosti, ulaganje u materijalnu imovinu, usluge savjetovanja te razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja.

Unijina politika istraživanja i inovacija osigurat će bazu znanja za inovacijske aktivnosti na terenu kroz podršku projektima primijenjenog istraživanja, prekograničnim inicijativama poput tematskih mreža, pristupa koji uključuju više aktera, probnih

ili pokaznih projekata, posrednika u inovaciji i inovacijskih centara. EPI može pomoći povezati operativne skupine osnovane u okviru politike ruralnog razvoja s istraživačkim konzorcijima Obzora 2020. koji se bave odgovarajućim temama. Također, skupine ili piloti za istraživanje različitih područja u projektima iz Obzora 2020. operativnim skupinama mogu pružiti inovativne ideje za projekte. Kako bi ispunjavali kriterije za potporu na temelju Obzora 2020., projekti

moraju uključivati partnere iz barem triju država članica.

Svrha je ovog dvosmjernog pristupa EPI-ju za poljoprivredu osigurati čvrste i skladne temelje koji se zasnivaju na komplementarnim politikama (aktivnosti na temelju programa ruralnog razvoja obično se odvijaju unutar određenih teritorija, dok inicijative istraživanja uglavnom sufinanciraju inovacijske aktivnosti na međuregionalnoj, prekograničnoj ili razini Europske unije).

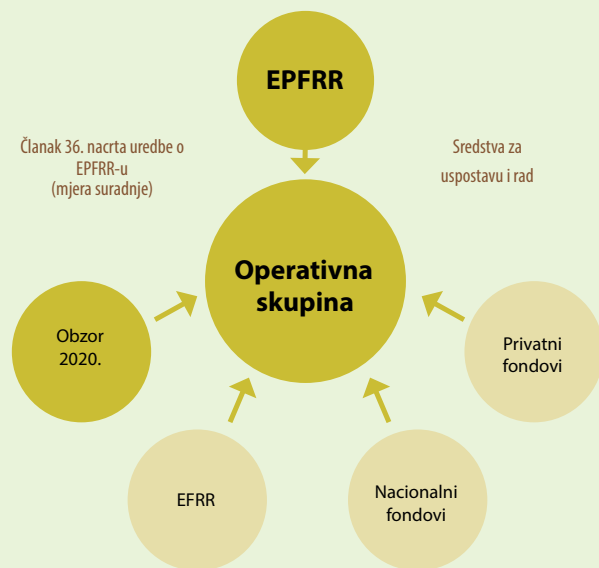
Uloga operativnih skupina

Projekte za ispitivanje i primjenu inovativnih praksi, tehnologija, procesa i proizvoda provodit će operativne skupine. Predviđa se da će te skupine, po načelu odozdo prema gore, kreirati zainteresirane strane koje žele raditi zajedno: poljoprivrednici, znanstvenici, savjetnici u poljoprivredi, poduzetnici i drugi. Bitno je naglasiti da Europska komisija ne propisuje obveze u smislu sastava i rada tih skupina ili tema kojima se trebaju baviti.

Uspostava

Financiranje i rad

© Tim Hudson

Mreža EPI-ja

Katalitički učinak EPI-ja na poticanje inovacije podržat će mreža EPI-ja koja će djelovati kao posrednik i na taj način pospješiti komunikaciju između znanosti i prakse te potaknuti suradnju. Mreža EPI-ja omogućit će učinkovit protok informacija izvan lokalne i regionalne razine te će pomoći akterima u učinkovitom korištenju mogućnosti koje nude politike EU-a. Djelovat će kao služba za pomoć korisnicima i poticati osnivanje operativnih skupina, podržavajući njihov rad kroz partnerstvo, fokus grupe, seminare i radionice te uspostavu baza podataka (o odgovarajućim rezultatima istraživanja i primjerima

dobre prakse). Prikupljanjem i priopćavanjem informacija o praktičnim potrebama također će pomoći usmjeriti plan istraživanja.

Nakon što bude uspostavljena Servisna služba EPI-ja, novi odjel mreže EPI-ja koji financira EU, jedan od njezinih ciljeva bit će poticanje osnivanja operativnih skupina. Svrha Servisne službe jest poticanje suradnje i pospješivanje komunikacije između znanosti i dobre prakse. Također, podržavat će rad skupina kroz seminare, baze podataka i funkcije odjela za pomoć korisnicima. Ostali ciljevi uključuju: poticanje suradnje i pospješivanje komunikacije između znanosti i

prakse omogućivanjem učinkovitog protoka informacija izvan lokalne i regionalne razine; probir odgovarajućih rezultata istraživanja; dijeljenje dobre prakse; informiranje zainteresiranih aktera, uključujući tijela koja izrađuju programe, o mogućnostima financiranja i inovativnih djelovanja.

Servisna služba EPI-ja animirat će mrežu EPI-ja, jednu od dvije specijalizirane mreže (druga je Europska mreža za ocjenjivanje ruralnog razvoja) koje nadopunjuju opću Europsku mrežu za ruralni razvoj – EMRR, u skladu s politikom ruralnog razvoja za razdoblje 2014. – 2020.

Uloga i važnost EPI-ja:

- važan je za sve koji su uključeni u životni ciklus programa za ruralni razvoj, uključujući tijela EPFRR-a, korisnike programa za ruralni razvoj, ocjenjivače i ostale promatrače politike,
- od ključne je važnosti za poticanje konkurentnosti europske poljoprivrede i pokretanje cjelokupnoga gospodarskog i društvenog potencijala naših ruralnih područja,
- ubrzo prijenos rezultata inovacijskih istraživanja iz znanosti u praksu,
- provode ga operativne skupine zainteresiranih aktera sufinanciranih iz ZPP-a koji su povezani s primijenjenim istraživačkim projektima, prekograničnim inicijativama poput

© Tim Hudson

- tematskih mreža, pristupa koji uključuju više aktera, probnih ili pokaznih projekata, posrednika u inovaciji i inovacijskih centara koji se financiraju iz Obzora 2020.,
- osim komplementarnih nacionalnih mreža, podržava ga Servisna služba EPI-ja – specijalizirana mreža za
- inovacije na razini EU-a, koja nadopunjuje EMRR i Europsku mrežu za ocjenjivanje.

Konferencija o prioritetima i mehanizmima provedbe EPI-ja

Kako bi pomogla EPI-ju za poljoprivredu da postigne svoje ciljeve, Europska je komisija 19. studenoga 2012. u Bruxellesu održala konferenciju o prioritetima i mehanizmima provedbe Europskog partnerstva za inovacije. Cilj konferencije bio je iskoristiti kolektivno znanje dionika i istraživača o pitanjima vezanima uz inovacije u poljoprivredi i šumarstvu. Sudjelovalo je više od 250 ljudi, uključujući predstavnike sektora koji će vjerojatno sudjelovati u planiranim operativnim skupinama EPI-ja, predstavnike tijela nadležnih za ruralni razvoj, predstavnike Europske mreže za ruralni razvoj (EMRR), Sustava savjetovanja u poljoprivredi i Stalnog odbora za istraživanja u poljoprivredi (SCAR), kao i sudionike iz Europske komisije.

U skladu s pristupom koji se koristi novim EPI-jem, konferencija u Bruxellesu koristila je interaktivno načelo odozdo prema gore, uz mnogo se interaktivnim načelom i davanja prilika dionicima da se izjasne o svojim stavovima o smjeru kojim bi inovacija u poljoprivredi trebala krenuti i najboljem načinu za provedbu inovacije. Sudionici su bili zamoljeni da rasprave o prioritetima EPI-ja primjenom participativne metode. Na taj je način svatko dobio mogućnost dijeljenja zamisli koje su kasnije priopćene plenarnoj sesiji. Tri su ključna pitanja bila obrađena na ovoj sesiji:

- Kojim područjima treba dati prednost u EPI-ju?
- Što mi kao akteri inovacije možemo napraviti kako bismo je ubrzali?
- Kakva je podrška potrebna od EU-a/EPI-ja?

U ovom pristupu koji se temelji na konsenzusu istaknuto je pet prioritetnih područja koja su detaljnije obrađena u manjim radionicama na konferenciji, točnije: produktivnost, učinkovitost resursa, društvena inovacija, biogospodarstvo i opskrbeni lanac.

Sudionici su zaključili da je podrška EU-a/EPI-ja više od pristupa financiranju; nužna je i radi pojašnjenja mogućnosti, uloga i poveznica unutar politike ruralnog razvoja, Obzora 2020. te drugih fondova i inicijativa, kao i među njima. Jedna je skupina tijekom sesija radionica zaključila da je najvažnije podići inovaciju na višu razinu podržavanjem pokaznih poljoprivrednih gospodarstava i pilot-projekata. Također je naglašena vrijednost sastanaka „oči u oči“, terenskih posjeta razmjene i prekograničnih fokus grupa.

Ishodi konferencije preneseni su u prvi sastanak Upravnog odbora EPI-ja (sastavljenog od država članica i dionika) u Bruxellesu u veljači 2013. te se koriste za utvrđivanje prioritetnih područja i pitanja za prvu seriju fokus grupa koja će se pokrenuti unutar mreže EPI-ja kasnije ove godine. Upravljanje EPI-jem bit će jednostavno i oslanjat će se na postojeće strukture, mehanizme i metode provedbe.

Linearni i interaktivni pristupi inovaciji

Linearna inovacija zastupa pristup utemeljen na znanosti i istraživanju u kojem se nove zamisli koje proizlaze iz istraživanja prenose u praksu kroz jednosmjerni (linearni) prijenos

znanja. U interaktivnom „sustavu“ očekuje se da gradivni elementi inovacije dolaze iz znanosti, ali i iz prakse i posrednika. Iako su oba pristupa jednako valjana, inovacija koja proizlazi iz interaktivnog pristupa najčešće za ishod ima uže usmjerena rješenja koja je lakše provesti. Akteri uključeni

u projekte postaju suvlasnici rješenja zbog čega su skloniji provesti inovaciju u praksu. Niz studija slučaja, od kojih su sljedeće dvije naročito bitne, ilustriraju vrijednost različitih pristupa i njihovih kombinacija.

Studija slučaja: Baltički posao, Poljska

Poljski projekt „Baltički posao“ primjer je uspješnog pristupa: umnožio je učinak 48 pokaznih poljoprivrednih gospodarstava i na taj način dosegao 3 100 savjetnika i oko 1,6 milijuna poljoprivrednika u zemlji. Osmišljeno je 48 pokaznih poljoprivrednih gospodarstava (dio šire regionalne baltičke mreže od 118 takvih lokacija) za pokazivanje najboljih poljoprivrednih praksi u područjima kao što su zaštitne zone, smanjena obrada tla, međuusjevi, dobra struktura tla, odvodnja i biljni pokrov.

Širenjem iskustava o dobrim praksama s pokaznih poljoprivrednih gospodarstava upravljao je Središnji centar za poljoprivredno

savjetovanje (ogranak Brwinów u Radomu) te ih je ponovio kroz niz radionica za poljoprivrednike i savjetnike u 16 poljskih regija. Pritom su obuhvaćena pitanja kao što su utjecaj poljoprivrede na zagađenost vode, savjetovanje o izračunu ravnoteže hranjivih sastojaka i vrijednost racionalne gnojidbe. U tome je pomoglo i 16 regionalnih centara za poljoprivredno savjetovanje koristeći se nizom mjera, uključujući individualne posjete poljoprivrednim gospodarstvima, konzultacije u malim skupinama, prisustvovanje na poljoprivrednim izložbama i konferencijama, telefonsku liniju za pomoć te *web*-stranicu i članke u masovnim medijima. Do danas je u osposobljavanju sudjelovalo više od 2 000 poljoprivrednika i 350 savjetnika (plus učitelji, političari i predstavnici lokalnih uprava), a više od 600 poljoprivrednika dobilo je individualne savjete koji će im omogućiti razvijanje inovativnih poljoprivrednih praksi.

Studija slučaja: Posrednici u inovaciji u belgijskoj regiji Flandriji

Flamanski centar za podršku inovacijama u poljoprivredi („Innovatie Steunpunt“), posrednik u inovaciji, podržao je poljoprivrednika koji je imao inovativnu zamisao u vezi sa smanjenjem emisija amonijaka iz gnojiva (čime je njegov zamisao bila korisna i u smislu Direktive o nacionalnim gornjim granicama emisije za amonijak). Emisije amonijaka mogu se smanjiti ugradnjom praonika i filtera, no to je skupo. Gotovo slučajno, flamanski je poljoprivrednik Fons Gios pronašao jednostavnu tehniku za smanjenje emisija. Utvrdio je da je tekuće svinjsko stajsko gnojivo, nakon obrade u plitkoj jami bakterijama koje se koriste za smanjenje populacija muha, sadržavalo više dušika i fosfora, a ispuštalo manje amonijaka. Uvidjevši priliku, za pomoć se obratio centru za podršku inovacijama.

U sažetku projekta, iz Centra su rekli da su „postupak posredovanja u inovacijama započeli ispravnim oblikovanjem istraživačkog pitanja zajedno s poljoprivrednikom. Trebalo je izvršiti mjerenje amonijaka pa smo potražili odgovarajuće partnere za istraživanje koji bi mogli izvršiti mjerenja amonijaka... Budući da su mjerenja amonijaka vrlo skupa, trebala nam je i financijska pomoć.“ Pomoć je dobivena i tehnika ispitana.

Ilse Geyskens iz Centra za podršku inovacijama kaže da ishodi projekta „zanimaju i druge uzgajivače svinja.“ Udruga poljoprivrednika može promicati inovaciju kod otprilike 17 000 poljoprivrednika i na taj način postići velika smanjenja emisija amonijaka. U svojoj je izjavi g. Gios pohvalio Centar za podršku inovacijama. „Bez njihove pomoći u pronalaženju odgovarajućih partnera mjerenja amonijaka ne bi nikad bila izvršena. Zbog potrebe za inovacijama u uzgoju svinja i peradi, to bi bilo zaista šteta“, rekao je.

Pronalazak je primjer i inovacije usmjerene k ciljevima zaštite okoliša koja istovremeno smanjuje troškove za poljoprivrednike – u ovom slučaju jer nije potrebna ugradnja praonika i filtera za amonijak – i suradnje odozdo prema gore na djelu. S obzirom na to da je usmjerena na inovaciju, treba se nadati da će u politici ruralnog razvoja za razdoblje od 2014. do 2020. biti podržano još mnogo takvih inicijativa.

© Europska unija

EMRR-ova podrška inovaciji

Nedavno je Kontaktna služba EMRR-a ažurirala odjeljak o prijenosu znanja i inovaciji svoje platforme **Research and Innovation Gateway** kako bi pružila poveznice na druge projekte čiji je cilj promicanje ili omogućavanje inovacije u ruralnim područjima, kao i na odgovarajuće javne i privatne inicijative, mreže, odbore, informativne portale i istraživačke radove. Primjer vrste dostupnih korisnih informacija jest elaborat koji je nedavno objavio Stalni odbor za istraživanje u poljoprivredi (Standing Committee on Agricultural Research – SCAR) u kojem je opisao iskustva različitih zemalja i regija u pogledu Sustava znanja i inovacija u poljoprivredi (eng. Agricultural Knowledge and Innovation Systems – AKIS).

U elaboratu – **AKIS u tranziciji**⁴ – navodi se da su određeni dijelovi tih sustava, „kao što su obrazovanje, savjetovanje i istraživanje“, suočeni s različitim izazovima i da njima

upravljaju različite inicijative koje mogu biti proturječne. Na primjer, obrazovanje može biti tek slabo povezano s istraživanjem, savjetovanjem i poslovanjem, dok se primijenjeno istraživanje često prosuđuje prema znanstvenim rezultatima, a ne praktičnoj važnosti.

U njemu je također istaknuto koliko je važno da poljoprivrednici i prehrambeni sektor „određuju teme“, kao i zaključak da su „umrežavanje i suradnja između istraživanja i savjetodavnih ili skupina poljoprivrednika ključni (za uspješnost AKIS-a) i promociju.“ Nadalje je naglašena potreba razlikovanja istraživanja koje „pokreće znanost“ od onog koje „pokreće inovacija.“

Ono što je najvažnije, u elaboratu se naglašava činjenica da se povezivanjem Obzora 2020. sa ZPP-om (ulogom poljoprivrednog EPI-ja) „treba osigurati suradnja između istraživanja koje pokreće znanost i onog koje pokreće inovacija.“ U elaboratu

je utvrđeno da je inovacija „prvenstveno odgovornost poduzeća“, no naglašava se i da je „također odgovornost vlade.“

U lipnju 2012. Koordinacijski odbor EMRR-a pokrenuo je Fokus grupu za prijenos znanja i inovacije kojoj je zadatak analizirati način na koji programi ruralnog razvoja (PRR-ovi) u praksi podržavaju prijenos znanja i inovacije u skladu s trenutnim političkim okvirom (vidjeti članak o Fokus grupi EMRR-a za prijenos znanja i inovacije na stranici 30.). FG će državama članicama dati preporuke o načinu promicanja prijenosa znanja i inovacija u sljedećem programskom razdoblju. FG također proučava način na koji EPI za poljoprivredu može učinkovito promicati prijenos znanja i inovacije kroz PRR-ove i koja bi mogla biti uloga nacionalnih mreža za ruralni razvoj i savjetodavnih službi, na primjer, u pogledu omogućavanja osnivanja operativnih skupina EPI-ja.

Inovacijska politika u ruralnom razvoju: odozdo prema gore

Izazovi s kojima se suočava inovacija postali su složeniji zbog čega odgovarajući dionici trebaju zajednički razvijati rješenja. U ovom procesu zajedničkog stvaranja znanja treba shvatiti različite inicijative aktera i institucionalne prepreke među njima te ih rješavati. Radi boljeg razumijevanja različitih poimanja te nove paradigme inovacije, predstavnici istraživačke zajednice, donositelji politike, poljoprivrednici i ruralne zajednice moraju razmjenjivati svoja stajališta o tome što definira inovaciju u tom novom kontekstu, o povezanim procesima i preprekama, kao i o ulogama njihove organizacije i mreže EPI.

Istraživačka zajednica

Krijn Poppe (CWG AKIS⁵, potpredsjednica, Sveučilište LEI Wageningen)

Krijn Poppe ističe da inovacija nije samo tehnološki, već i društveni proces koji ima razoran učinak u smislu da može promijeniti trenutačni položaj različitih dionika. U dinamičkom kontekstu složenih društveno-gospodarskih i izazova zaštite okoliša nijedan akter ne može znati koja će rješenja biti najbolja za pet do deset godina. Stoga je nužno uključiti sve odgovarajuće aktere u proces inovacije.

Izazov u tom procesu nije tehničke naravi, već se odnosi na način na koji će se inovacija uklopiti u

© Tim Hudson

poduzetništvo i društvo. Zbog povijesnih razloga, nedostatak povjerenja među poljoprivrednicima u pogledu suradnje i dijeljenja znanja može predstavljati poseban izazov za proces inovacije. Može otežati društvene procese nužne za suradnju. Takve *win-lose* situacije mogu se pripisati strahu da dijeljenje tržišnih informacija može dovesti do gubitka tržišta za subjekta koji je informacije

podijelio. Da bi se takav scenarij pretvorio u *win-win* situaciju, potrebno je potaknuti aktere na inovativnost u okviru procesa zajedničkog učenja. G. Poppe smatra da se mreža EPI-ja treba „više usredotočiti na ljude i proces, a manje na dokumente“ kako bi se omogućio prelazak iz „borbenog stava u suradnju.“

5 Zajednička radna skupina odbora SCAR za znanje u poljoprivredi i inovacijske sustave.

Heidrun Moschitz (SOLINSA⁶, koordinator projekta, FIBL)

Heidrun Moschitz inovaciju definira u smislu procesa i konteksta u kojemu se taj proces odvija. U nekim pogledima inovacija uglavnom može značiti dijeljenje znanja jer „novo znanje u jednom području može biti konvencionalno u drugom.“ Također je opisala prijelaz s paradigme koju pokreće proizvod – za koju je razvijena inovacija odozgo prema dolje – na model interaktivne inovacije koji je bolje prilagođen trenutačnim i složenim izazovima vezanima uz održivost i klimatske promjene. U tom novom kontekstu, razmjena znanja zapravo postaje dijeljenje znanja jer se inovacija „...stvara zajednički i temelji na

procesu dijeljenja među različitim izvorima znanja.“

U tom bi procesu naročito teško moglo biti naučiti poljoprivrednike kako da postanu aktivni partneri jer su u okviru inovacije odozgo prema dolje poljoprivrednici prečesto bili samo „primatelji znanja“ koji su trebali „čekati da se inovacija dogodi.“ Potreban je niz promjena: poljoprivrednici moraju naučiti postati aktivni partneri, istraživači također moraju naučiti postati koordinatori, savjetnici moraju naučiti djelovati kao posrednici u inovaciji, a opseg inovacije treba uključivati ciljeve zaštite okoliša kao

i gospodarske ciljeve. Kako bi se podržale te promjene, projektom SOLINSA razvijaju se političke preporuke radi pomoći u unapređenju AKIS-a⁷ i promicanja evaluacije prijedloga projekata za dijeljenje znanja te tečaj za obuku posrednika u inovacijama.

„Istraživači se često smatraju jednim proizvođačima znanja, no mi moramo promijeniti svoju perspektivu i o sebi razmišljati kao o suproizvođačima znanja.“
Heidrun Moschitz

Janet Dwyer (profesorica kolegija o ruralnoj politici, Sveučilište Gloucestershire, Projekt CAPRI-RD⁸)

Profesorica Dwyer smatra da je zbog novih izazova u smislu klimatskih promjena i održivosti tumačenje inovacije kao isključivo tehnološkog procesa zastarjelo. Prema njezinu mišljenju, „moramo ići dalje i brže i zbog toga se inovacija ne može ograničiti na tehnologiju već se treba proširiti i na područje izrade politike, provedbe, obrazovnih sustava, procesa i razmjene znanja.“

© Tim Hudson

Smatra da se inovacija događa u tri područjima: prvo, kod poljoprivrednika, naročito mlađe generacije ili novih sudionika jer su upravo oni ti koji djeluju kao ruralni poduzetnici; drugo, u mrežama s dionicima koji su spremni preuzeti rizik; i treće, kod donositelja politike i uprava koji moraju stvarati inovacije kako bi stvorili uprave koje doista pružaju mogućnosti.

Međutim, inovacija sa sobom nosi rizike zbog čega joj je potrebna podrška. Dobar primjer prakse donosi Nacionalna zaklada (eng. National Trust) iz Ujedinjene Kraljevine koja povoljno iznajmljuje zemljišta ako poljoprivrednik zakupnik preuzme obvezu da će zemljištem upravljati

na održiv način. Program osigurava „financijski manevarski prostor u kojemu poljoprivrednik može eksperimentirati, biti inovativan.“

Osim rizika, promjene može otežati i sljedeće: „izostanak potrebe za promjenom“ kao i nedostatak vremena. Prema iskustvu gđe Dwyer, sektor mlijeka i mliječnih proizvoda jest sektor u kojemu poljoprivrednici najčešće nemaju vremena za razmišljanje o svojim postupcima. Također navodi druge, institucionalne, prepreke, naročito unutar državnih uprava država članica (naročito novih) gdje se može osjetiti nesklonost inovacijama „zbog straha od revizija i inspekcija kao i zbog nedostatka ljudskih resursa.“

Radi uklanjanja tih prepreka, nužno je omogućiti proces inovacije, pri čemu mreža EPI-ja može igrati važnu ulogu, i to „uspostavom sustava pomoću kojeg je moguće pronaći partnere sa zajedničkim interesom (od znanstvenog istraživanja do prakse), povezati ih, održavati radionice o određenim temama i stvoriti registar primjera dobre prakse.“

Govoreći o mogućoj ulozi svoje institucije, gđa Dwyer spomenula je područja kao što su: prepoznavanje prilika za inovaciju, povezivanje aktivnih partnera, nadzor načina rada EPI-ja i djelovanje kao neovisan rezonator za donositelje politika.

6 Podrška mreža za učenje i inovaciju za održivu poljoprivredu

7 http://enrd.ec.europa.eu/themes/research-and-innovation-gateway-development/rd-research/information-library/en/information-library_en.cfm

8 Regionalizirani utjecaj Zajedničke poljoprivredne politike – dimenzija razvoja

Donositelji politika

Inge Van Oost (službenica za politiku odgovorna za inovacije i istraživanje, Glavna uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj Europske komisije)

Inge Van Oost definira inovaciju kao „zamisli uspješno pretočene u praksu.“ Inovacija je proces koji pokreće zajedničko stvaranje i suvlasništvo, u kojemu od početka dobrovoljno sudjeluju različiti akteri te koji rezultira ciljanim rješenjima i inovativnim pristupima. Tek nakon što nova, kreativna zamisao postane više ili manje uvriježena i često primijenjena može se nazvati inovacijom. Opisujući buduću ulogu inovacije u poljoprivredi i ruralnom razvoju u Europi, gđa Van Oost naglasila je potrebu „udruživanja održivosti i produktivnosti“ kao ključnih ciljeva za svaku inovacijsku inicijativu unutar EPI-ja.

U tom je kontekstu Komisija predložila mjere koje potiču aktere na zajednički rad u takozvanim operativnim skupinama, a koje bi podržavala politika ruralnog razvoja i istraživanja. Operativne skupine nisu sredstvo za predstavljanje dionika već za dobrovoljno uključivanje aktera u konkretne aktivnosti. Odnosne će se skupine

„Inovacija se događa tek nakon što se zamisao uspješno prenese u praksu. Zajedničkim radom aktera doprinijet će se stvaranju inovativnih pristupa i ciljanih rješenja koja se brže prenose u praksu.“

Inge van Oost

povezati na vlastitu inicijativu kako bi se bavile temama od zajedničkog interesa.

Izazov za države članice Europske unije bit će u prenošenju te politike u mjere na temelju PRR-ova kojima se inovatori potiču na zajednički rad u nizu operativnih skupina EPI-ja. Operativne skupine bit će zamoljene da predstave plan rada, istupe sa svojim idejama i pokažu kako ih mogu ostvariti kroz svoje buduće aktivnosti. Radi prevladavanja „jezičnih prepreka“ između istraživača i poljoprivrednika, objektivni posrednici ili „posrednici u inovacijama“ mogu biti

vrlo važni za prepoznavanje novih zamisli te za povezivanje i poticanje aktera na sudjelovanje u operativnim skupinama. Naravno, važna sastavnica u poticanju aktera na suradnju bit će financiranje. No, postoje i druge pogodnosti: suradnja znači učenje i postizanje dodane vrijednosti, a posrednik u inovacijama može akterima pomoći u tom procesu.

© 123rf - Kiangkai Wangjia

Karel van Bommel (Upravljačko tijelo, Nizozemska, član EMRR-ove Fokus grupe za prijenos znanja i inovacije)

Karel van Bommel smatra da je inovacija u poljoprivredi proces koji zapravo počinje odozdo – leži u potrebi poljoprivrednika da se prilagode novom zakonodavstvu ili riješe problem – no, on tu ne prestaje niti bi to trebao jer bi iz njega proizišlo znanje trebalo biti širokodostupno i primjenjivo. Međutim, inovacija u poljoprivredi trenutačno ne ispunjava sve navedene kriterije zbog niza prepreka i rupa u znanju u području poljoprivrede i inovacijskih sustava u Europi.

© Tim Hudson

G. Van Bommel objašnjava da „te prepreke stoje između istraživanja i praktične primjene. Također postoji rizik za poljoprivrednike koji isprobavaju inovativne proizvode. To naročito vrijedi za inovaciju vezanu uz održivu poljoprivredu.“ Poljoprivrednici su u nesigurnom položaju jer ne znaju hoće li kupci htjeti platiti više za takve inovativne proizvode zbog čega su manje voljni ili uopće nisu voljni ulagati u takve inovacije.

Još jedna važna prepreka jest jaz između kratkoročnih stajališta gospodarskih aktera i srednjoročnih ili dugoročnih stajališta istraživača i akademske zajednice.

Važan aspekt inovacije u novoj paradigmi treba biti otvorenost. G. Van Bommel objašnjava da „je moguće ograničiti dostupnost inovacije. Pitanje je trebamo li trošiti javna sredstva na takvu vrstu inovacije?“

Operativne skupine EPI-ja i sredstva Europske unije za inovacije mogu biti učinkovito sredstvo za uklanjanje tih prepreka. U tom kontekstu, uloga je upravljačkog tijela objaviti poziv na podnošenje prijedloga iz operativnih skupina i odabrati najbolje prijedloge te provjeriti je li uključivanje poljoprivrednih aktera dovoljno.

Praktičari

Riccardo Passero (potpredsjednik EMRR-ove Fokus grupe za prijenos znanja i inovacije, talijanska Nacionalna mreža za ruralni razvoj)

„EPI je revolucija u pogledu inovacije“, odgovorio je Riccardo Passero na upit da definira novu paradigmu inovacije. Naglašava da inovacija treba biti otvoren i transparentan proces koji dovodi do opipljivih rezultata s praktičnim koristima za poljoprivredu i održivost. Ako se na nju gleda kao na proces, inovacija bi trebala biti dio svakodnevne prakse poljoprivrede koja ne prestaje nakon završetka projekta. Najbolji način da se osigura taj kontinuitet jest „uključivanje aktera u operativne skupine radi zajedničkog stvaranja i učinkovite primjene novih ideja.“

U procesu inovacije ključan je raspon partnerstva, no na proces mogu utjecati i drugi čimbenici. G. Passero

ističe tri takva čimbenika. Jedan je od njih nepostojanje čvrstih poveznica između poljoprivrednog sektora i znanstvene zajednice; drugi je taj što poljoprivrednici često ne mogu stvoriti skupine kritičnog opsega i međusobno se natjecati; treći je to što sveučilišta često upravljaju „zastvorenim sustavima“ znanja.

Radi rješavanja tih problema, mreža EPI-ja trebala bi dijeliti rezultate istraživanja i omogućiti kontakte među sveučilištima, istraživačkim centrima i skupinama poljoprivrednika tijekom osnivanja operativnih skupina, dok bi nacionalne mreže za ruralni razvoj i upravljačka tijela mogli doprinijeti uspjehu partnerstva za inovacije izradom kriterija za

odabir koji osiguravaju odgovarajući sastav i otvorenost partnerstava za inovacije novim igračima koji uobičajeno ne bi bili uključeni. Otvaranje inovacijskog procesa i njegovo podizanje na međuregionalnu ili međunarodnu razinu još je jedan važan aspekt koji donositelji politike mogu pomoći osnažiti, i to poticanjem razvoja „pozitivnog natjecanja među istraživačima, čime se zadovoljavaju potrebe poljoprivrednika i izazovi održivosti; natjecanja inovativnih zamisli koje dovode do stvaranja, po načelu odozdo prema gore, operativnih skupina koje mogu poticati kreativno razmišljanje.“

Sylvain Lhermitte (francuska Poljoprivredna komora, potpredsjednik EMRR-ove Fokus grupe za prijenos znanja i inovacije)

„Iz naše točke gledišta, radi se o aktivnosti koja dolazi iz javnosti. U francuskim se poljoprivrednim gospodarstvima uvode mnoge novosti, no one postaju inovacija tek nakon što se njihova primjena proširi poljoprivrednom zajednicom“, kaže Sylvain Lhermitte. Dodaje da je za stvarnu primjenu inovacije bitan još jedan element: građani moraju biti spremni plaćati kao porezni obveznici ili kao kupci. Inovacija može utjecati i na način rada poljoprivrednih gospodarstava, naročito u pogledu novih izazova koji iziskuju rješenja i za zaštitu okoliša i za gospodarstvo. Prednost je EPI-ja u činjenici da provjerava inovaciju uključivanjem više ljudi, omogućavanjem suradnje među partnerima, osiguravanjem stalne znanstvene provjere novosti od strane znanstvenika i izvođenjem pokusa na poljoprivrednim gospodarstvima, sve unutar istog partnerstva.

Međutim, uključivanje različitih partnera donosi i određene probleme vezane uz uklanjanje prepreka koje proizlaze iz nedostatka povjerenja i međusobnog razumijevanja. G. Lhermitte smatra da su rasprave na početku procesa izgradnje povjerenja i osiguravanja međusobnog razumijevanja nužan i neizbježan korak u svakom procesu izgradnje partnerstva koji dolazi na red prije definiranja teme inovacije. Potrebno je omogućiti vrijeme i prikladne ljudske resurse za omogućavanje tog procesa.

© Tim Hudson

G. Lhermitte navodi sljedeći primjer kojim dočarava koliko je važno osigurati dovoljno vremena i naglasiti postignuća procesa koji se temelji na partnerstvu: „Prije otprilike 30 godina, 1980-ih, posebna vrsta svinja, crna svinja Bigorre, gotovo je nestala iz Francuske.

Kako bismo održali ovu posebnu vrstu kao genetsku zalihu, u razvijanje programa uključili smo istraživački institut i poljoprivrednike, a poljoprivrednicima smo omogućili da se sami organiziraju. Primijenili smo inicijativu za razvijanje novih procesa na poljoprivrednom gospodarstvu, novog lanca opskrbe i posebnih proizvoda temeljenih na mesu crne svinje. Kao rezultat našeg rada, inicijativa je postala velik program koji uključuje desetke poljoprivrednih gospodarstava, tržište od više milijuna eura i tisuće crnih svinja.“ No, naglašava da inicijativa ne bi uspjela bez suradnje, učinkovitih sredstava i javne podrške.

Na temelju saznanja dobivenih iz prethodnih i drugih slučajeva, poljoprivredne komore u Francuskoj organiziraju obuku za savjetnike kako bi ih osposobili da rade kao posrednici u inovacijama – posao koji zahtijeva i stručno tehničko znanje i sposobnost poticanja promjena. Svoju mrežu suradnje proširili su i na španjolske zadruge, danske poljoprivrednike, Sveučilište Wageningen u Nizozemskoj i druge međunarodne dionike. G. Lhermitte smatra da bi EPI trebao moći podržati takvu suradnju i umrežavanje omogućavanjem dijeljenja znanja među državama članicama EU-a, naglašavanjem posebnih tema istraživanja i organiziranjem fokus grupa i obuke s ciljem utvrđivanja potreba istraživanja za financiranje iz Obzora 2020.

© Tim Hudson

István Finta, dr. sc. (MTA KRTK⁹, Lokalna akcijska grupa Mecsek-Völgység-Hegyhat, Mađarska)

„Kad se radi o inovaciji, u procesu ili proizvodu istovremeno su prisutna dva važna elementa: novost i znanje, no potražnja za inovacijom na velikim poljoprivrednim gospodarstvima, gdje se više odnosi na visoku tehnologiju, može biti različita od one na malima na kojima je također usmjerena na procese i organizacijske aspekte“, objašnjava István Finta. Navodi primjer analize potražnje lokalnih pčelara i proizvođača meda u području lokalne akcijske grupe u kojoj radi. Zanimljivo, pokazalo se da lokalnim pčelarima ne treba nova oprema ili nova tehnologija, već učinkovitija organizacija stavljanja njihovih proizvoda na tržište. Uvjereno je u prednosti partnerstva za inovacije koje bi moglo stvoriti nove i konkurentne organizacijske kulture. Smatra da bi se „inovacija zapravo

trebala desiti u umovima aktera koji su spremni primiti znanje jer, ako nisu spremni i voljni provesti inovaciju u praksu, neće doći do inovacije.“

Međutim, mala poljoprivredna gospodarstva trenutačno imaju samo ograničeni pristup inovacijama, a zajednice i platforme moraju omogućiti bolji pristup centrima znanja. Nije dovoljno na vrhu imati znanje, a partnerstvo na dnu; mora postojati posrednik koji stvara prostor gdje se događa inovacija jer se znanje neće jednostavno prelijevati odozgo prema dolje. Nesklonost poljoprivrednika da dijele informacije ili njihova nemotiviranost još su neke prepreke inovaciji, a njih je moguće riješiti samo pristupom po načelu odozdo prema gore, utemeljenom na partnerstvu, sličnom LEADER-u. Prema

mišljenju g. Istvána Finte, inovacije bi trebale imati veći doseg, odnosno obuhvaćati cijelo ruralno gospodarstvo i ne biti ograničene na poljoprivrednu proizvodnju.

U pogledu organiziranja operativnih skupina, smatra da smjernice kojima se osigurava uključenost malih poljoprivrednika u partnerstva treba objaviti na europskoj razini. Na lokalnoj bi razini lokalne akcijske grupe također mogle biti važne: mogle bi pomoći pokrenuti izgradnju partnerstava i osigurati uključenost malih poljoprivrednih gospodarstava te da ni ljudski faktor ni kulturalni i društveni aspekti inovacije ne budu zaboravljeni.

© Tim Hudson

Géza Gelencsér (Mađarsko ruralno udruženje, Lokalna akcijska grupa Koppányvölgye, Mađarska)

Géza Gelencsér definira inovaciju kao stalnu potragu za rješenjima „utemeljenu u svakodnevnoj praksi“; proces bez ograničenja u smislu sektora, aktivnosti ili vrste institucije i proces potvrđen usmjerenošću na praksu. „Mogu navesti i primjer koji, iako nije iz Europske unije, pokazuje što smatram usmjerenim na praksu. U SAD-u se određeni dio proračuna za istraživanje dodjeljuje na temelju rezultata foruma u organizaciji poljoprivrednika. Ti forumi služe za utvrđivanje stvarnih potreba poljoprivrednika. Programom upravlja Poljoprivredna komora.“

Smatra da EPI akterima u inovaciji nudi mogućnost zbližavanja lokalnog razvoja i inovacije. Kad se radi o ciljevima lokalnog razvoja Lokalne akcijske grupe Koppányvölgye, inovacija pomaže u razvoju integriranih sustava proizvodnje i održivog modela korištenja zemljišta. Trenutačna je situacija, međutim, daleko od idealne jer je podrška inovaciji utemeljenoj u svakodnevnoj praksi slaba ili nepostojeća.

Druga prepreka inovaciji trenutačno je monopolizacija znanja za koju su odgovorni znanstvenici i akademska zajednica. „Otvaranje kapaciteta znanstvenog istraživanja i njegovo povezivanje s lokalnim grupama“ zadatak je i za praktičare u lokalnom razvoju i za mrežu EPI-ja, uz njihovu drugu važnu ulogu posrednika u inovacijama. Istovremeno, lokalni dionici mogu pomoći u stvaranju *win-win* situacija, a to je proces koji vrlo često iziskuje promjenu baze znanja, tehnologija i odnosa između dionicima.

G. Gelencsér navodi primjer inicijative vlastitog LAG-a koja je bila usmjerena na razvijanje integriranog i održivog poljoprivrednog sustava. Radi zaustavljanja intenzivne erozije tla na padinama, treba upotrijebiti višegodišnje kulture poput lucerne, no ne uzgajaju se životinje koje bi je pasle. Stoga se planira uporaba inovativnih višegodišnjih kultura (*Sylphium*, *Galega*) koje stvaraju veće

prinose svježije biomase. Biomasa se pohranjuje kao silaža za napajanje postrojenja za bioplin ili se jedan njezin dio preša radi ekstrakcije proteina iz lišća za stočnu hranu.

„Prava potvrda svake teme istraživanja ovisi o tome je li usmjerena na praksu.“

Géza Gelencsér (Mađarsko ruralno udruženje, LAG Koppányvölgye, Mađarska)

Usporedno s razvojem tehnologije, surađivali su i s nizom partnera radi razvoja plana obuke za operatere tehnologije za energiju koja se temelji na biomasi: „Razvijamo plan obuke i materijale za primjenu tehnologije uz pomoć programa za prijenos znanja LEONARDO te u suradnji s institutom Berufsvörderungs (BFI, Austrija – odjel za održivu proizvodnju energije) i ALTIC BV (odjel za upravljanje hranjivim sastojcima). Cijeli će plan biti dovršen do prosinca 2014.“

© 123rf - Tanawat Pongthour

Zaključci

Stajališta aktera inovacije o EPI-ju pokazuju znatno približavanje u nizu aspekata koji se mogu sažeti kako slijedi:

- Inovacija znači različite stvari u različitim kontekstima i ne može se definirati na jedinstveni način. Inovacija (naročito u kontekstu ruralnog razvoja) nije isključivo tehnološki proces i puko širenje rezultata istraživanja. Inovacija mora polučiti opipljive rezultate i imati praktičnu relevantnost.
- S obzirom na to da je utemeljena na partnerstvu, vjerojatnije je da će interaktivna inovacija pružiti odgovore na složene probleme s kojima će se EU suočiti u sljedećem razdoblju;
- Postoji potreba za otvorenim, transparentnim, uključivim procesima inovacije i mrežama. Uloga neprirodnih posrednika u inovacijama važna je za povezivanje i uspostavu mreže operativnih skupina EPI-ja diljem Europe.
- Inovacija uključuje rizike, a uspješne inovacije otežava niz prepreka. Zbog toga je opravdana potreba za javnim financiranjem i koordinacijom EU-a radi podrške inovacijskim procesima i partnerstvima (kakve predviđa EPI).

Inovacija i EPFRR

Načela i praksa poticanja inovacija duboko su ukorijenjeni u Europskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj (EPFRR). U ovom se članku razmatraju mjere koje jesu i koje će biti glavni izvori potpore za inovaciju iz EPFRR-a u ovom (2007. – 2013.) i sljedećem (2014. – 2020.) programskom razdoblju te se navode projekti koji ilustriraju neke od uključenih inovacijskih procesa, rezultate/ishode koje je moguće postići i važna stečena saznanja.

EPFRR je izgrađen na čvrstim temeljima programiranja ruralnog razvoja i već niz godina prepoznaje važnost podržavanja inovativnih proizvoda i procesa kao ključnih pokretača održivoga gospodarskog rasta u ruralnim područjima.

Uloga inovacije u poljoprivrednim ulaganjima usmjerenima na budućnost te u doprinosu novim načinima pružanja usluga zaštite okoliša i stvaranju većeg broja boljih radnih mjesta kroz diverzifikaciju poslovanja dodatno je ojačana uvođenjem skladnije strateške osnove za ruralni razvoj u programskom razdoblju 2007. – 2013. U skladu sa Strateškim smjernicama zajednice za ruralni razvoj¹⁰, države članice poticalo se da u pripremi svojih programa ruralnog razvoja (PRR-ova) za razdoblje 2007. – 2013. uključe aktivnosti iz cijelog raspona dostupnih mjera

na temelju PRR-ova radi njegovanja inovacije.

Prema nalazima¹¹ EMRR-ove Fokus grupe za prijenos znanja i inovacije (vidjeti stranicu 30.), tri su se mjere pokazale najvažnijima i često korištenima za promicanje inovacije u poljoprivrednim gospodarstvima na temelju 88 programiranih PRR-ova:

- Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava (mjera 121)
- Suradnja u svrhu razvoja novih proizvoda, procesa i tehnologija u poljoprivrednom sektoru, sektoru hrane i šumarskom sektoru (mjera 124)
- Diversifikacija u nepoljoprivredne djelatnosti (mjera 311).

¹⁰ http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/general_framework/l60042_en.htm

¹¹ Rezultati rada Fokus grupe nalaze se na web-stranici EMRR-a, na platformi za istraživanja i inovacije: http://enrd.ec.europa.eu/themes/research-and-innovation-gateway-development/kt-innovation/kt-focus-group/en/kt-focus-group_en.cfm

Uloga inovacije u izgradnji održivih i otpornih ruralnih zajednica dodatno je ojačana Zdravstvenom provjerom¹² Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) iz 2008. u kojoj je inovacija istaknuta kao široki, međusektorski alat za rješavanje novih problema koji utječu na ruralnu Europu – točnije, rješavanje problema klimatskih promjena, povećanje proizvodnje obnovljive energije, usvajanje više praksi održivoga gospodarstva vodom, zaustavljanje gubitka bioraznolikosti i restrukturiranje mliječne industrije Europske unije.

Kroz Europski paket za gospodarski oporavak (eng. European Economic Recovery Package – EERP)¹³, koji je također uveden 2008. kao sredstvo za suočavanje s globalnom gospodarskom krizom, podržana su i druga kreativna ruralna rješenja. Između ostalog, EERP-om je uvedena ciljana podrška za poboljšanje širokog obuhvata u ruralnim područjima, što je vjerojatno imalo važnu ulogu u promicanju i omogućavanju raznih oblika ruralne inovacije, uključujući stvaranje i stavljanje na tržište novih proizvoda i usluga.

Hans-Olof Stålgren iz švedske Ruralne mreže smatra da „moramo upamtiti da se inovacija ne odnosi samo na 'velike probleme' i teške posljedice te da nije ograničena na nove izume ili moderne tehnologije. Inovacija dolazi u različitim oblicima, uključujući rad na nove načine s novim tehnikama radi povezivanja različitih dionika u cilju učenja i razmjene. U Švedskoj, na primjer, postoje mnogi primjeri inovacijskih aktivnosti u području ruralnog razvoja koje se temelje na prijenosu znanja i prilagođenih dokazanih pristupa s jedne lokacije ili regije u drugu u kojoj su situacija ili kontekst drugačiji.“

Mjere EPFRR-a za promicanje inovacije u razdoblju 2007. – 2013.

Budući da ruralni poduzetnici u poljoprivrednom, šumarskom i prehrambenom sektoru osjećaju sve jači pritisak zbog rasta troškova i jačanja konkurencije, inovativnost i kreativnost postaju cjenjeniji i traženiji. Tijekom programskog razdoblja 2007– 2013. mjere prve osi omogućile su mnoge dinamičke i inovacijske

aktivnosti uz podršku u vidu ulaganja, informiranja, usavršavanja i savjetovanja za nove proizvode i usluge, nove načine rada te za pristup novim tržištima, tehnologijama i procesima.

Najveći dio sredstava iz prve osi odnosi se na mjeru 121, s time da su države članice ukupno dodijelile 17,8 milijardi eura (od čega je veći iznos dodijeljen jedino plaćanjima za agrookolišne mjere) za podršku modernizacije i konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava¹⁴. Iako se najčešće smatra konvencionalnom mjerom ulaganja, mjera 121 pokazala se i važnim alatom koji omogućuje pokretanje inovativnih novih tehnologija, procesa i proizvoda, uključujući one koji su bitni za „nove izazove“ u ruralnim područjima, kao što je uporaba obnovljive energije (vidjeti studiju slučaja iz Poljske) koju ističe Zdravstvena provjera ZPP-a.

© Tim Hudson

12 http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/general_framework/l67003_en.htm

13 http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication13504_en.pdf

14 Za najnovije stanje provedbe mjere 121 (Modernizacija poljoprivrednoga gospodarstva) vidjeti:

http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/enrd_assets/pdf/measure-information-sheets/C_Infosheet_121.pdf (zadnje preuzimanje 10. ožujka 2013.)

Studija slučaja: uporaba solarne energije za sušenje biljaka u Poljskoj

Sušenje biljaka jedna je od energetske najintenzivnijih aktivnosti koje se provode na poljoprivrednim gospodarstvima. Malo je komercijalno održivih alternativa uporabi ulja, plina ili ugljena, naročito u sjevernoj Europi. Solarno sušenje jedna je moguća alternativa, no često se odbacuje ili previđa zbog nepovoljnog ljetnog vremena.

G. Edmund Giebowicz iz Fonda za programe pomoći u poljoprivredi i poljski član EMRR-ove Fokus grupe za prijenos znanja i inovacije to objašnjava navodeći primjer „poljoprivrednika u regiji Lubraniec koji je na međunarodnom trgovačkom sajmu došao na ideju da bi mogao izgraditi solarni kolektor koji će osigurati dodatni izvor energije za sušenje biljaka na niskim temperaturama i malom brzinom. Tehnologija nije nova, no još nije korištena u Poljskoj. Nakon razgovora s centrom za savjetovanja u poljoprivredi uspješno se prijavio za financiranje iz PRR-a na temelju mjere 121 te se sad koristi potpuno funkcionalnim sustavom sa 100 kolektora koji rade na sušenju biljaka i voća od početka lipnja do sredine listopada na njegovu poljoprivrednom gospodarstvu od 21 ha.”

Prije nego što je ugradio solarne kolektore, taj je poljoprivrednik sagorijevao oko 10 tona ugljene prašine godišnje (koristeći se

© Monika Akroli

dvama kotlovima od 240 kW) za sušenje u prosjeku 350 tona svježih biljaka. Sad je uporaba ugljene prašine smanjena za oko 40 % uz dugoročne koristi za poslovanje i okoliš.

Prema riječima g. Giebowicza, „raspoloživost sredstava EU-a poljoprivredniku je omogućila dostupnost te tehnologije. Preuzeo je rizik i dokazao da sušenje pomoću solarne energije djeluje u našim klimatskim uvjetima. Njegovo smo iskustvo proširili diljem ruralne mreže, no dosad nije mnogo poljoprivrednika pokazalo zanimanje. Međutim, vjerujemo da se projekti kojima se podržava uporaba obnovljive energije u poljoprivredi moraju i dalje poticati jer su isplativi i korisni za okoliš.”

Zanimljiv i potpuno novi alat koji je prvi put uveden u programskom razdoblju 2007. – 2013. jest mjera 124 (vidjeti studije slučaja iz Italije i Finske). Polazeći od pretpostavke da je inovacija zajednički proces učenja koji uključuje razne aktere koji surađuju (uključujući istraživače, savjetnike, poljoprivrednike, obrađivače i distributere) i doprinose stvaranju i usvajanju novih zamisli i pristupa, cilj je ove mjere poticati i podržavati suradnju tijekom razvoja novih poljoprivrednih i šumarskih proizvoda, procesa i tehnologija.

Mjera 124 programirana je u 14 država članica uz ukupni proračun od

586 milijuna eura dodijeljenih za razdoblje 2007. – 2013. Do kraja 2011. samo je 15 % (malo više od 87 milijuna eura) sredstava dodijeljenih za mjeru bilo iskorišteno, i to za podršku gotovo 5 800 inicijativa suradnje – od kojih se 90 % odnosilo na razvoj novih tehnika¹⁵. Smatra se da je relativno slabo i sporo iskorištavanje ukupnog proračuna dodijeljenog za mjeru 124 odraz činjenice da se radi o novoj mjeri, no bilo je lokacija na kojima je mjera intenzivno korištena.

Na primjer, do kraja 2010. Finska je podržala ukupno 4 950 inicijativa suradnje na temelju mjere 124, čime je premašila svoj nacionalni cilj za

cijelo programsko razdoblje i doseгла nadaleko najveći broj inicijativa pokrenutih u jednoj državi članici, što je posljedica dugačke povijesti državne potpore ruralnoj inovaciji u Finskoj, kao i aktivne uključenosti istraživača, kao što je Institut Ruralia (vidjeti informativni dodatak), u ruralno poduzetništvo. Danska je također premašila svoj cilj za razdoblje 2007. – 2013. do kraja 2010., dok je Austrija podržala 68 % predviđenog broja inicijativa suradnje.

15 Za najnovije stanje provedbe mjere 124 (Suradnja na razvoju novih proizvoda, procesa i tehnologija u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru) vidjeti: http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/enrd_assets/pdf/measure-information-sheets/C_Infosheet_124.pdf (zadnje preuzimanje 10. ožujka 2013.)

Institut Ruralia (Sveučilište u Helsinkiju)

Akadska zajednica i donositelji politike dugo su smatrali da se tehnološka, gospodarska i društvena inovacija najčešće događa u urbanim područjima gdje se nalaze ključne pokretačke sile kao što su istraživanje i više obrazovanje. Jedna važna iznimka takvom načinu razmišljanja bio je profesor Sami Petri Kurki. Sa svojim je timom u Institutu Ruralia (Sveučilište u Helsinkiju) 26 godina aktivno proučavao i poticao „ruralnu inovaciju“ i „sustave ruralne inovacije.“

Profesor Kurki objašnjava da je „misija našeg instituta povećati dobrobit ruralnog stanovništva i razviti izvore prihoda u ruralnim područjima kroz istraživanje, razvoj, obrazovanje i usavršavanje. Naše je zanimanje u smislu istraživanja i razvoja u mnogočemu usmjereno na ruralno poduzetništvo, a naročito na razvoj praktičnih modela za unapređenje procesa inovacije kod malog i srednjeg ruralnog poduzetništva. U Finskoj se od početka 1990-ih provodi opsežni program ruralnog razvoja s naglaskom na takve inovacijske sustave.“

Institut Ruralia zapošljava oko 70 ljudi i geografski je podijeljen između dviju lokacija koje su međusobno udaljene više od 300 kilometara, a nalaze se u srcu ruralnog dijela južne Finske. „Mi smo neovisan, multidisciplinarni institut za istraživanje i obrazovanje“, rekao je profesor Kurki. „Naše je osoblje povezano sa svim aspektima ruralnog poduzetništva, politike, kulture, zajednica i usluga. Takvu vrstu povezanosti ne možete održavati iz Helsinkija.“

Glavne teme istraživanja kojima se bave na Institutu Ruralia jesu ruralna politika, inovacijski sustavi i interakcija među gradovima i ruralnim područjima. Dva posebna stručna područja unutar tog općeg okvira jesu lanci organske grane i suradnja u poduzetništvu. Profesor Kurki naglašava da se oba ta područja „...bave poboljšati šireg društva, kao i gospodarskim razvojem ruralnih područja.“

© Ruralia Institute

Profesor Kurki dalje objašnjava da se institut nastoji nadovezati na istraživačke aktivnosti radi „...stvaranja i promicanja praktičnih koncepata koji rješavaju prave probleme ruralnog razvoja. Naši istraživači rade u partnerstvu s lokalnim poduzećima kako bi stvorili nove operativne modele i inovacije na temelju kombinacije njihove znanstvene stručnosti, praktičnog znanja i iskustva iz prve ruke. Tim se projektima razvoja kombinira znanje temeljeno na istraživanju i zahtjevima ruralnog razvoja s ciljem promicanja ruralnog poduzetništva, poticanja inovacije i podržavanja regionalnog razvoja.“

Institut nudi i dva sveučilišna obrazovna programa „ruralnih studija“ (multidisciplinarni ruralni razvoj) i „studija suradnje i umrežavanja“ (suradnja u poduzetništvu). Ti su programi dio multidisciplinarne

obrazovne mreže koja obuhvaća nekoliko finskih sveučilišta i kojom upravlja Institut Ruralia.

Profesor Kurki zaključio je da se „inovacija događa u većini ruralnih regija u Finskoj, a možda čak i u svima. Drago nam je što možemo pomagati u promidžbi takve inovacije vođene zajedničkim vrijednostima našeg instituta – žeđi za znanjem, željom za pronalaskom rješenja, radošću djelovanja, snažnim osjećajem odgovornosti te posvećenošću pouzdanom partnerstvu.“

Više informacija: http://www.helsinki.fi/ruralia/index_eng.htm

U Nizozemskoj se svake godine za financiranje na temelju mjere 124 podnese oko 70 projekata od kojih se obično financira njih 30. Većina (77 %) odobrenih prijava usmjerena je na inovaciju procesa i većina (63 %) obuhvaća suradnju među dvoje ili više poljoprivrednika. U otprilike polovici svih slučajeva subjekti su odlučili prijaviti svoj projekt zbog

informacija/smjernica dobivenih od poljoprivrednog savjetnika. Mjeru je tijekom 2012. evaluirao LEI (nizozemski Institut za istraživanje poljoprivredne ekonomije) koji je utvrdio da je „oko dvije trećine sudionika u mjeri navelo da bi bez financijske potpore inovacijski proces bio zaustavljen. Dodijeljena su im sredstva pomogla u rješavanju nedostatka financijskih

sredstava i uvelike ubrzala proces suradnje s partnerima, što je omogućilo kvalitetnije ishode. Također je vidljivo da poljoprivrednici uviđaju stvarne prednosti uzajamne suradnje jer je njih 60 % nastavilo surađivati i nakon završetka početnog projekta.”

© Tim Hudson

Studija slučaja: talijanski uzgajivači zajednički su razvili nove sorte krumpira

U Europi je zabilježeno više od 4 000 uzgajanih sorti krumpira. Neke su od njih komercijalne sorte, dok je većina drugih specifična za određene regije ili čak lokalitete.

U regiji Emilija-Romagna postoje dva udruženja za uzgoj krumpira koja predstavljaju sve proizvođače krumpira u regiji. Kako bi zadovoljila potražnju i lokalnih potrošača i poljoprivrednika, udruženja su se odlučila surađivati i pokrenuti projekt na temelju mjere 124 radi uzgoja nove linije visokokvalitetnih sorti koje su dobro prilagođene uvjetima lokalnog okoliša, poljoprivrednoj tradiciji i sklonostima lokalnih potrošača, uključujući obrađivače.

Udruge su se za pomoć obratile Centru za istraživanje biljne proizvodnje (Centro Ricerche Produzioni Vegetali – CRPV). CRPV je zadružno poduzeće koje su vlasti regije Emilija-Romagna odobrile za promicanje i provedbu istraživanja, terenskog ispitivanja i savjetodavnih usluga za proizvodnju biljaka u regiji. CRPV radi u partnerstvu s poljoprivrednim i prehrambenim industrijama radi podržavanja inovacije i istraživanja koja se bave potrebom poboljšanja sigurnosti hrane, dodavanja vrijednosti proizvodima, smanjenja negativnih utjecaja na okoliš i promicanja održive uporabe resursa.

U tom su slučaju korištena sredstva iz mjere 124 za financiranje programa uzgoja koji uključuje izravnu suradnju 22 lokalna uzgajivača i dviju znanstvenih institucija povezanih s CPRV-om. U projektu su uspješno uzgojene tri nove sorte krumpira koje su čvršće i otpornije na bolesti te dobrih kulinarskih značajki. Sve su tri vrste trenutačno u postupku registracije nakon koje će odmah biti raspoložive za komercijalnu uporabu.

Riccardo Passero iz talijanske Mreže za ruralni razvoj, potpredsjednik EMRR-ove Fokus grupe za prijenos znanja i inovacije, smatra da je „ovaj projekt odličan primjer velikog potencijala mjere 124 za stvaranje inovativnih novih poveznica i sinergija među udruženjima proizvođača, istraživačkim institucijama i poljoprivrednicima. Jedna od ključnih pouka tog projekta jest važnost promicanja aktivne uloge što je moguće više igrača u takvim projektima suradnje, naročito onih koji upravljaju odgovarajućim dijelovima proizvodnog lanca. Bolja integriranost s aktivnostima obuke, informiranja i savjetovanja također je bitna za širenje uspješne inovacije.”

© Fabrizio Dell'Aquila

Studija slučaja: živi poljoprivredni laboratorij u Finskoj (eng. Agro Living Lab)

U Finskoj se velika prednost daje državnoj potpori za inovaciju koju pokreću korisnici. Jedan od posebnih pristupa koji se koriste za promicanje takve inovacije jest koncept takozvanog živućeg laboratorija čiji je cilj osigurati okoliš za aktivno uključivanje poduzeća, organizacija i građana u stvaranje i ispitivanje inovacija (više na adresi: www.openlivinglabs.eu).

Agro Living Lab jedan je od 14 živućih laboratorija u Finskoj. Povezuje tri partnera: Tehnološki centar i Sveučilište primijenjenih znanosti u Seinäjokiju te Institut Ruralia Sveučilišta u Helsinkiju.

„Agro Living Lab posebno je usmjeren na projektiranje i planiranje novih strojeva i pametne tehnologije koji su skrojeni i prema potrebama poduzeća koja proizvode strojeve i poljoprivrednika ili šumara koji su krajnji korisnici“, kaže Sanna Kankaanpää, voditeljica projekta u Tehnološkom centru u Seinäjokiju. „Imamo mrežu krajnjih korisnika i organiziramo razne izlete potrage za činjenicama, sastanke na kojima se vode rasprave i inovativne radionice radi omogućavanja aktivnog učenja i razmjene znanja među krajnjim korisnicima. Nakon toga, kad se zainteresirana poduzeća koja proizvode strojeve obrate laboratoriju Agro Living Lab, dogovaramo se o projektu s odgovarajućim krajnjim korisnicima u mreži. Na primjer, tipičan bi primjer mogao uključivati proučavanje

potreba korisnika ili procjenu upotrebljivosti određenog stroja, ili kombinaciju navedenih aktivnosti.“

Sredstva iz mjera na temelju PRR-ova, kao što su mjere 124 (Suradnja radi razvoja novih proizvoda, procesa i tehnologija) i 312 (Potpora za razvoj poslovanja), važna su za rad laboratorija Agro Living Lab, naročito radi financiranja projekata u kojima proizvođači strojeva traže suradnju s krajnjim korisnicima svojih proizvoda. „Nužno je uspostaviti dobar dijalog s agencijom za plaćanje u vezi s ispunjavanjem uvjeta i pripremanjem zahtjeva za financiranjem,“ rekla je gđa Kankaanpää i dodala da „agenciju za plaćanje morate pitati za sve pojedinosti jer ne možete biti sigurni ispunjavaju li neke aktivnosti uvjete za financiranje.“

„Sve u svemu, uvjereni smo da Agro Living Lab omogućava obostrane koristi za sve uključene“, zaključila je. „Proizvođači strojeva razvijaju održivije i utrživije proizvode, a poljoprivrednici i šumari dobivaju pristup opremi koja je prilagođenija njihovim potrebama.“

Za više informacija (na finskom jeziku) posjetite: <http://www.agrolivinglab.fi>

© Tim Hudson

Osim trenutačnih, već spomenutih, trendova u inovaciji u prehrambenom, poljoprivrednom i šumarskom sektoru, ruralne se zajednice također oslanjaju na taj duh inovativnosti i poduzetničke kreativnosti radi lakše diversifikacije šire ruralne ekonomije te kako bi ruralna područja/naselja postala održivija i privlačnija za život i rad. Mjera 311 važna je u tom pogledu jer podržava diversifikaciju poljoprivrednih poduzeća u nepoljoprivredne aktivnosti¹⁶ (vidjeti studije slučaja iz Švedske i Nizozemske).

Mjera 311 programirana je u 17 država članica uz ukupni proračun od 2,1 milijarde eura za razdoblje 2007. – 2013., od čega je 635 milijuna eura (30 %) potrošeno do kraja 2011. na potporu 10 000 korisnika. Brojne kategorije nepoljoprivrednih aktivnosti ispunjavaju uvjete za potporu, uključujući uslužne, obrtničke i trgovačke aktivnosti. Mjere 3. osi, uključujući mjeru 311, također su istaknute u Zdravstvenoj provjeri ZPP-a kao važni alati za održavanje lokalnih projekata obnovljive energije, kao

i diversifikaciju poljoprivrednika u proizvodnju bioenergije.

Inovacija je jedan od sedam temeljnih vodećih načela pristupa LEADER, a 3. os u snažnoj je interakciji s LEADER-om (vidjeti studiju slučaja iz Nizozemske). Pročitajte članak o LEADER-ovoj ulozi u inovaciji na stranici 33.

Studija slučaja: novi pristup suzbijanju korova u Švedskoj

U početku nitko nije vjerovao u ideju; neki su mislili da se radi o šali, no jedinstveni stroj za uklanjanje korova Combcut, koji je izumio švedski projektant Jonas Carlsson, pokazao se vrlo uspješnim, a sredstva iz švedskog Programa za ruralni razvoj (mjera 311) pomogla su u stavljanju proizvoda na tržište.

Combcut je stroj za uklanjanje korova koji se koristi novom i patentiranom metodom koja se temelji na fizičkim razlikama između usjeva i korova radi suzbijanja korova u usjevima žitarica bez upotrebe pesticida. G. Jonas Carlsson objašnjava da „stroj se koristi ogromnim češljem koji manjim biljkama omogućuje prolazak, dok reže ili drobi deblje stabiljike problematičnih korovnih biljaka kao što su čičak i konjski štavelj. Radi se o potpuno novoj tehnologiji koja ima velik potencijal u organskom uzgoju, kao i da (dramatično) smanji uporabu kemikalija u konvencionalnoj biljnoj proizvodnji. Poljoprivreda je jedna od osnovnih industrija, zbog čega se tehnologijom moramo koristiti na inovativan način kako bismo osigurali njezinu veću održivost.“

Projektiranje Combcuta bio je izazov za g. Carlssona koji je nekoliko puta gotovo odustao, naročito kad su drugi sumnjali u njegov izum. Bilo je i financijskih problema. „Bili smo u sivoj zoni s proizvodom koji smo morali razviti, a istovremeno smo imali mnogo troškova“, objasnio je. „Ni fondovi rizičnog kapitala ni banke nisu se htjeli uključiti ako aktivnost ne podrži pouzdani izvor kapitala. Stoga su sredstva iz PRR-a za potporu suradnje sa stručnjacima za poslovni razvoj i drugim inženjerima bila nužna.“

G. Carlsson je patentirao stroj za uklanjanje korova u Europskoj uniji, Rusiji, SAD-u, Kanadi i Australiji. „Dosad smo prodali 70 strojeva i sad krećemo na izvozno tržište koje je u stalnom porastu. Mogućnosti su velike, a pouka koju sam izvukao jednostavna – ne odustaj, vjeruj u svoje ideje. Pomoć i potpora dostupni su pa ih iskoristi!“

Više informacija: www.justcommonsense.eu

Studija slučaja: seoske toplice i wellness centar u Nizozemskoj

Bilo koji oblik diversifikacije uključuje određenu razinu vizije i hrabrosti, no diversifikacija iz etablirane uzgajivačnice stoke u toplice i wellness centar naročito je odvažan i inovativan potez. No ipak, upravo je potencijal mjere 311 (Diversifikacija u nepoljoprivredne aktivnosti) pomogao u oživljavanju dugogodišnjeg obiteljskog poljoprivrednoga gospodarstva u Nizozemskoj i entuzijazma dviju obiteljskih generacija.

„Mi smo tradicionalna poljoprivredna obitelj. Poljoprivredno gospodarstvo posjedujemo od 1645., a na trenutačno stanje nadogradili smo ga 1893.“, objašnjavaju Frans i Marinka Steggink. „Međutim, naše tri kćeri nisu htjele nastaviti raditi na preradi mlijeka, a poljoprivredne je zgrade trebalo značajno nadograditi da bismo mogli nastaviti s poslovanjem. Stoga smo, razmišljajući o nadogradnji svoje opreme, počeli razmatrati i druge mogućnosti.“

Obitelj je odlučila prijeći s obrade mlijeka na uzgoj goveda i iskoristiti mirno ruralno okruženje za razvoj toplica i wellness centra uz kvalitetan smještaj u seoskoj kući.

„Uočili smo priliku za franšizu za toplice u lokalnim novinama“, rekao je Frans Steggink. „I dalje imamo poljoprivredno gospodarstvo, no franžizom upravlja poduzetnik koji provodi pokusnu ideju seoskih toplica. Bio je to novi pothvat za sve nas i trebale su nam dvije godine istraživanja i planiranja da shvatimo sve pojedinosti franšiznog partnerstva.“

Poslovni su plan razvili uz pomoć savjetodavne službe, a 20 % sredstava osigurano je iz Programa ruralnog razvoja 2007. – 2013. za Nizozemsku kao pomoć u adaptaciji poljoprivrednih zgrada i opremanju wellness centra.

Mjesečno imaju više od 100 korisnika toplica. Koriste se mnogi lokalni proizvodi koji su se pokazali vrlo atraktivnima za klijente.

„Naučili smo da je važno zatražiti pomoć od samog početka kad se preuzima rizik s novim poslovnim pothvatom. Iskoristili smo potporu lokalnih vlasti i trgovačke komore. Općina je bila ponosni domaćin prvog pilot-projekta toplica pa smo povezali njezin naziv, Nutter, s projektom“, rekao je g. Steggink.

Za više informacija (na nizozemskom jeziku) posjetite: <http://www.boerderijspa.nl>

© Boerderij Spa Nutter

U trenutačnom programskom razdoblju koncept inovacije općenito nije povezan s 2. osi (i uglavnom područnim kompenzacijskim plaćanjima za održivo upravljanje zemljištem na temelju te osi) na način na koji je povezan s potporom za projekte dostupnom na temelju 1. ili 3. osi koja se opisuje drugdje u ovom članku. Međutim, kao što kaže Pille Koorberg iz Centra za istraživanja u poljoprivredi u Estoniji, „iako pojedinačni poljoprivrednici imaju malo manevarskog

prostora za inovativnost unutar strogo definiranih pravila za upravljanje agroekološkom shemom, bilo je zanimljivih i inovativnih pristupa njihovoj provedbi. To uključuje integrirano pružanje usluga, kao i kolektivne pristupe kojima upravlja zajednica. Mi iz regije Baltičkog mora nastojimo donositelje politike, istraživače i ostale dionike poticati na kreativniji način razmišljanja o takvim pristupima radi pronalaska zajedničkih rješenja

za naše zajedničke probleme vezane uz održivo upravljanje zemljištem.”

Mehanizme provedbe na temelju 2. osi nedavno je detaljno pregledala **EMRR-ova Fokus grupa za pružanje usluga zaštite okoliša**¹⁷. Za više informacija posjetite web-stranicu EMRR-a (također pogledajte studiju slučaja iz Rumunjske).

Studija slučaja: agroekološka podrška razvoju zajedničkih pašnjaka i zajednice u Rumunjskoj

U mnogim državama članicama postoje velika područja zajedničkih pašnjaka, mnogima od kojih dominiraju tradicionalni sustavi poljoprivrede niskog ulaganja i visoke prirodne vrijednosti koje ugrožava smanjena profitabilnost i kontinuirani trend odlaska stanovništva iz ruralnih područja.

Razvan Popa, lokalni savjetnik za okoliš iz rumunjske fundacije Fundatia ADEPT kaže da se „u Transilvaniji suočavamo sa sličnim problemima i rizikom od gubitka mnogo bioraznolikosti ako dođe do napuštanja naših zajedničkih pašnjaka. Međutim, lokalni su poljoprivrednici pronašli inovativan način korištenja agroekoloških plaćanja kojime se omogućuje nastavak ispaše na komunalnim pašnjacima i istovremeno podržava razvoj lokalnih poduzeća i zajednice.”

Godine 2010. skupina od 20 poljoprivrednika iz općine Seica Mare u okrugu Sibiu osnovala je u partnerstvu s lokalnom upravom Udruženje za ispašu CALVA. Cilj je Udruženja za ispašu zajednički rad u cilju učinkovitog i potpunog iskorištavanja agroekoloških plaćanja na temelju mjere 214 u Rumunjskoj u svrhu: i) zaštite lokalnog krajolika i prirodnog nasljeđa; i ii) razvoja izvora prihoda članova udruženja i podržavanja zajednice u ulaganju u zgrade, opremu, usavršavanje, događaje i druge aktivnosti.

Udruženje CALVA ima petogodišnji ugovor o najmu 940 ha zajedničkog pašnjaka koji je u vlasništvu gradske vijećnice općine Seica Mare. Na taj je način udruženje uspješno podnijelo zahtjev za plaćanja na temelju agroekoloških mjera u ukupnom godišnjem

© Sabin Badarau

iznosu od 200 000 eura. Dio primljenog iznosa na temelju tih agroekoloških mjera potom se prenosi u fond za razvoj lokalne zajednice. Već su izvršena ulaganja radi podrške obradi lokalnih poljoprivrednih proizvoda, poboljšanja uzgoja životinja, kao i stručnog osposobljavanja za lokalno stanovništvo i niz kulturalnih inicijativa.

U drugim regijama i zemljama postoji velik potencijal za primjenu ovog pristupa, no za to je potrebno vrijeme. Razvan Popa smatra da je „Udruženje CALVA koristan model za druga udruženja za ispašu koje zanima stvaranje partnerstava s vlastitim lokalnim tijelima radi korištenja zajedničkih pašnjaka u gospodarske, društvene i svrhe zaštite okoliša. Međutim, tijekom prvih godina takve inicijative teško je ispuniti početna očekivanja poljoprivrednika, a postupci donošenja odluka mogu biti spori jer članovi moraju o svemu pregovarati i raspravljati.”

Mjere EPFRR-a za promicanje inovacije u razdoblju 2014. – 2010.

Tijekom programskog razdoblja 2014. – 2020. povećat će se važnost inovacije, a naročito će bitno biti uskladiti poljoprivredu i ruralni razvoj sa strategijom Europa 2020. i potrebom da budući gospodarski rast bude pametan (temeljen na znanju i inovaciji), održiv (usklađen s dugoročnim potrebama planete) i uključiv (koristan za društvo). U prijedlogu politike ruralnog razvoja za razdoblje nakon 2013. Europska komisija navodi da će biti „sve važnije poboljšati poljoprivrednu produktivnost istraživanjem, prijenosom znanja i promicanjem suradnje i inovacije” te da je „podržavanje prijenosa znanja i inovacije u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima” jedan od šest novih zajedničkih prioriteta predloženih za politiku ruralnog razvoja i povezane intervencije.

Osim uvođenja Europskog partnerstva za inovacije (EPI) za poljoprivrednu održivost i produktivnost (vidjeti stranicu 7.), mjere ruralnog razvoja kojima se trenutačno podržava inovacija bit će proširene i pojačane. Iako

je dosad bila relativno slabo iskorištena, raspon mjere 124 znatno će se pojačati i proširiti tako da obuhvati različite oblike aktivnosti suradnje (u pogledu gospodarstva, zaštite okoliša i društva) koji su prikladni i bitni za različite uvjete razvoja i ruralne strukture država članica.

Ojačava se mjera suradnje kako bi se riješio problem slabe usklađenosti i rascjepkanosti među akterima u poljoprivredno-prehrambenom sektoru te radi unapređenja inovacije udruživanjem vještina, stručnih sposobnosti i mreža. Predlaže se podržavanje triju opsežnih vrsta aktivnosti suradnje:

- Aktivnost suradnje koja obuhvaća tri ili više aktera unutar i) poljoprivrednog ili šumarskog sektora (vodoravna suradnja) i/ili ii) poljoprivredno-prehrambenog i bioenergetskog sektora (okomita suradnja) te koja uključuje institucije koje se bave istraživanjem i prijenosom znanja. U politici je izričito istaknuta važnost pilot-projekata kao i među-regionalne i međunarodne suradnje, čime bi se proširio i nadopunio teritorijalni pristup LEADER-a:

- skupine ili mreže koje povezuju niz aktera radi dijeljenja potreba i znanja; i
- operativne skupine za poljoprivrednu produktivnost i održivost (vidjeti EPI-jev članak na stranici 7.). Te će skupine biti od središnje važnosti za poticanje inovacije u cijelom nizu područja, a njihova je svrha povezivanje poljoprivrednika, istraživača, savjetnika, poduzetnika i drugih aktera radi pokretanja i razvijanja novih pristupa u različitim područjima poljoprivrednog sektora. Mjerom suradnje podržat će se i osnivanje operativnih skupina (povezivanje ciljanih partnerstava aktera oko određenog projektnog plana) i realizacija projekata.
- Predložene mjere za podržavanje i omogućavanje inovacije u sljedećem programskom razdoblju vrlo su uzbudljive i nose velik potencijal povećanja razmjene znanja i inkubacije te realizacije inovacije u mnogim sektorima. Osim toga, uskoro će ih biti moguće detaljnije razmotriti, nakon što programske smjernice za inovaciju i provedbu EPI-ja budu objavljene.

EMRR-ova Fokus grupa za prijenos znanja i inovacije

Europska mreža za ruralni razvoj (EMRR) aktivno doprinosi promicanju inovacije kroz politiku ruralnog razvoja Europske unije. Koordinacijski odbor EMRR-a uspostavio je Fokus grupu koja treba razmotriti oblike potpore koju trenutačni programi ruralnog razvoja (PRR-ovi) pružaju prijenosu znanja i aktivnostima inovacije te preporučiti planiranje i provedbu buduće generacije PRR-ova (2014. – 2020.). Fokus grupa također će proučavati aspekte provedbe Europskog partnerstva za inovacije (EPI) za poljoprivrednu produktivnost i održivost, kao i osnivanje i funkcioniranje operativnih skupina.

Fokus grupa (FG) sastoji se od oko 40 stručnjaka iz cijele Europske unije. Ti su stručnjaci utvrdili primjere inovativnih projekata, analizirali elemente zbog kojih su postali uspješni te su na temelju rezultata došli do niza saznanja koje mogu iskoristiti donositelji politike u planiranju i provedbi sljedeće generacije PRR-ova. Aktivnosti Fokus grupe

provedene su u dvije faze, od lipnja do prosinca 2012. (prva faza) i od siječnja do lipnja 2013. (druga faza).

Tijekom prve je faze Fokus grupa izradila pripremi dokument¹⁹ u kojemu je iznesen pregled nedavnih kretanja u promišljanjima o prijenosu znanja i inovacijskim procesima u ruralnom razvoju. U dokumentu se procjenjuje

doprinos tekućih mjera iz PRR-ova, kao i mogući doprinos predloženih mjera za razdoblje 2014. – 2020., uključujući osnivanje EPI-ja za poljoprivredu. U njemu je također naveden konceptualni referentni okvir za rad FG-a, a tijekom njegova su se razvoja tri teme istaknule kao važne:

Iskustva

Fokus grupa stekla je nekoliko važnih saznanja na temelju analiziranih slučajeva:

- ✓ Animiranje potencijalnih inovatora: često je zamišljena moguća inovacija, no dionici nemaju znanje i podršku da bi nastavili proces.
- ✓ Savjetodavne službe i posrednici u inovaciji imaju ključnu ulogu pokretača u procesu koji može biti vrlo složen i uključivati više aktera.
- ✓ Dobra komunikacija i suradnja ključni su za uspjeh.
- ✓ Procjena tržišnih potreba preduvjet je inovacije: poznavanje tržišnih trendova pomaže u utvrđivanju područja za inovaciju.
- ✓ Kombiniranje različitih fondova i različitih mjera omogućuje provedbu složenijih i ambicioznijih projekata.
- ✓ Izgradnja pravog partnerstva važna je kako bi se osigurala motiviranost, vještine i poznavanje tematike.
- ✓ Potreban je poslovni model koji se može prilagoditi lokalnim specifičnostima i koji uključuje gospodarske, društvene i kulturalne značajke.
- ✓ Javna tijela i propisi moraju biti dovoljno fleksibilni kako bi mogli provesti politiku ruralnog razvoja koja podržava tekući proces inovacije.
- ✓ Preuzimanje rizika i mogućnost neuspjeha sastavni su dijelovi inovacijskog procesa.
- ✓ Važan je jasan okvir radi definiranja mjera i uvjeta koji mogu dovesti do inovacije.

- a. Koncept inovacije u ruralnom razvoju ne bi trebao biti ograničen na jednu definiciju. Naprotiv, inovaciju treba smatrati stalnim procesom prilagodbe posebnim kontekstima i potrebama koje se razvijaju.
- b. Postojeće znanje i inovacijski sustavi često su bili usmjereni na poljoprivredu. Inovacija u području zaštite okoliša i društva, kao i nove metode suradnje, na primjer, među javnim upravama, poljoprivrednicima i drugim dionicima u ruralnoj domeni također su vrlo važne.
- c. Politikom treba promicati „kulturu inovacije” koja seže dalje od aktera u Sustavu znanja i inovacija u poljoprivredi (AKIS).
- d. Tijekom prve faze svojeg rada, Fokus grupa osmislila je upitnik za prikupljanje i procjenu iskustava s tekućim PRR-ovima koja govore u prilog prijenosa znanja i inovacije. Primili su 65 primjera

projekata iz 17 država članica i na taj način izgradili čvrstu bazu dokaza za daljnju analizu i oblikovanje početnih političkih preporuka za nacionalnu i razinu EU-a. Nadalje, potvrdili su da će EPI igrati važnu ulogu u stvaranju „klime koja omogućava inovaciju” unutar PRR-ova za razdoblje 2014. – 2020. Od ključne su važnosti sljedeći zaključci Fokus grupe:

1. U državama članicama postoji izrazita potreba za usmjerenjem u vezi s načinom održavanja

procesa inovacije i novonastalih inovacijskih mreža. Saznanja na temelju praktičnog iskustva mogu biti korisna i na razini država članica i na razini Europske unije.

2. Tekuća politika ruralnog razvoja već ima iskustva s nekoliko instrumenata koji podržavaju inovaciju, a primjer su toga mjera 124 (Suradnja radi razvoja novih proizvoda, procesa i tehnologija u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru), lokalne akcijske grupe i nacionalne mreže ruralnog razvoja.

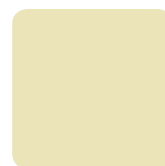

© Tim Hudson

Početne političke preporuke

Na temelju stečenih saznanja, Fokus grupa sastavila je niz početnih političkih preporuka za šest odgovarajućih područja djelovanja:

- i. pojednostavniti propise o ruralnom razvoju: smanjiti administrativno opterećenje vezano uz sve inovacijske projekte;
- ii. povezati mreže PRR-ova, inovacijske mreže i mreže EPI-ja unutar EPI-ja: ulagati u dobru informiranost o EPI-ju i u suradnju unutar njega na razini EU-a i država članica;
- iii. omogućiti pozitivnu inovacijsku klimu: razmotriti složene inovacijske procese; omogućiti rizik i neuspjeh; slijediti postupni pristup planiranju i financiranju; naučiti iz iskustva i podijeliti stečeno znanje;
- iv. promicati široku uključenost dionika: početi s informiranjem odgovarajućih aktera o ciljevima i mogućnostima operativnih skupina EPI-ja za razdoblje 2014. – 2020. uz podršku nacionalnih mreža za ruralni razvoj;
- v. ojačati postojeći Sustav znanja i inovacija u poljoprivredi (AKIS): akteri u AKIS-u moraju biti svjesni potencijala EPI-jevih operativnih skupina;
- vi. podržati odgovarajuće mreže u fazi osnivanja: u sljedećem programskom razdoblju pozvati skupine za lokalni razvoj kojima upravlja zajednica ili LAG-ove da pokrenu i podrže inovaciju na mikroregionalnim i transnacionalnim razinama te da iskoriste EPI.

Uloga LEADER-a u inovaciji

Inovacija, temeljno načelo metodologije LEADER još od njezina začetka, omogućuje razvoj kulture kreativnosti u područjima LAG-ova diljem država članica. U početku je pristup bio probno proveden u odabranim europskim regijama u kojima je lokalna partnerstva potaknuo na planiranje i provedbu strategije razvoja svojeg područja. Sad je postao uvriježen zajednički alat za provedbu politike ruralnog razvoja na lokalnoj razini. U programskom razdoblju 2014. – 2020. LEADER će još jednom evoluirati kako bi omogućio lokalni razvoj kojime upravlja zajednica (eng. Community-Led Local Development – CLLD) i koji se koristi sredstvima iz više fondova te kako bi postao alat kojime se zajednicama omogućuje podržavanje složenijih projekata u nadi da će to omogućiti više razine inovacije.

Inovacija je kao prioritet u politici ruralnog razvoja uvedena LEADER-ovom inicijativom Zajednice za ruralni razvoj. U pilot-konceptu LEADER, kako je definiran u obavijesti Komisije o Leaderu+ 20, definirana je inovacija i istaknuti su njezini višestruki aspekti:

- dolazak novih proizvoda i usluga koji sadržavaju posebitost lokalnog područja, novih metoda koje omogućuju kombiniranje

ljudskih, prirodnih i/ili financijskih resursa područja i tako omogućuju bolju iskorištenost autohtonog potencijala;

- kombiniranje i međusobno povezivanje gospodarskih sektora koji su tradicionalno odvojeni, originalni oblici organiziranja i uključivanja lokalnog stanovništva u postupak donošenja odluka i provedbu projekta.

Prije svega, inovacija je važna dimenzija lokalne strategije ruralnog razvoja. U *ex-post* evaluacijskom izvješću LEADER-a+²¹ primijećeno je da je probna narav strategija potaknula inovaciju, naročito preoblikovanjem i omogućavanjem lokalnim akterima da pokrenu nove aktivnosti kombinirajući postojeće aktivnosti na nove načine te povezujući lokalne stručne sposobnosti s vanjskim izvorima znanja i tehnologije. LEADER otvara

20 Službeni list C 139 od 18. 5.2000. Priopćenje Komisije državama članicama od 14. travnja 2000. kojim se utvrđuju smjernice za inicijativu Zajednice za razvoj ruralnih područja (Leader+) (2000/C 139/05)
21 http://ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/leaderplus-expost/index_en.htm

prostor za nove ideje, što ne znači samo izlazak izvan geografskih granica, već i poimanje „drugačijeg“ na vlastitom području na nove načine.

Prije se inovacija smatrala prvenstveno linearnim postupkom istraživanja i učenja. Sad je, međutim, priznat novi sustavni pristup inovaciji koji je usmjeren na važnost društvenih mehanizama. Takvu vrstu inovacije omogućuju zajedničko učenje, razmjena informacija i razmjena znanja, čime se postiže zajednički, društveni i kontinuirani proces u kojemu se kombinacijom različitih izvora i vrsta znanja stvara nešto novo i inovativno²².

Takav je sustavni pristup inovaciji utjelovljen u LEADER-u koji predstavlja teritorijalan, participativan i endogen pristup ruralnom razvoju, a lokalnim zajednicama u ruralnim područjima omogućuje korištenje svojeg znanja i učenja za razvoj lokalnih resursa. Tim se procesom izgrađuje kapacitet lokalnih zajednica i podržava stvaranje lokalnih, regionalnih, nacionalnih i međunarodnih mreža za razmjenu znanja²³ – osnovnih elemenata potrebnih za poticanje i omogućavanje inovacije.

Smatra se da su izgradnja društvenog kapitala i poticanje umrežavanja temelj inovativne metodologije LEADER-a zbog uvjerenja da snažna i učinkovita zajednica povezuje društvo i ima visoke razine društvenog i kulturalnog kapitala²⁴. Tim se pristupom, koji se odvija po načelu odozdo prema gore i koji uključuje izgradnju kapaciteta i umrežavanje, pomaže potaknuti društveni kapital i povezanost u ruralnim područjima, čime se pak potiče razvoj inovativnih pristupa i stvara povoljnije okruženje za uspjeh inovatora²⁵.

© Tim Hudson

Ta je nova vrsta društvene inovacije napredovala unutar pristupa LEADER zbog čega su lokalna partnerstva dobila mogućnost razvijanja elemenata potrebnih za podržavanje novih, inovativnih procesa, proizvoda i usluga koje potiče i podržava lokalno stanovništvo. Zahvaljujući LEADER-u znanje se može prikupiti i koristiti u čvrstim društvenim mrežama koje funkcioniraju po načelu odozdo prema gore i upravo je to ključ uspješnosti tog pristupa u omogućavanju inovacije.

Inovacija u lokalnom kontekstu

LAG-ove se potiče na planiranje i provedbu inovativnih strategija lokalnog razvoja. Pritom LAG-ovi moraju osmisliti vlastitu definiciju inovacije koja se tumači kao nešto „novo“ u određenom lokalnom kontekstu. Inovacija može biti provedba ideja i rješenja koja su drugdje poznata, no u određenom su području nova (u smislu pristupa, metode, proizvoda, projekta, tržišta itd.). To znači da će se

definicije inovacije razlikovati ovisno o LAG-u.²⁶ Pristup LEADER, po načelu odozdo prema gore, daje prednost temeljnoj razini na kojoj se stalno razvijaju izvorna rješenja koja pomažu u poboljšanju izvora prihoda i poticanju održivosti. Inovacija koja se temelji na lokalnim problemima, resursima, sposobnostima i društvenogospodarskim uvjetima značajna je za zajednice koje održavaju kontrolu nad procesima i ishodima. Inovacija odozdo prema gore zahtijeva prilagodljive, lokalno uključive politike.

LEADER istražuje specijalizirana područja u kojima je moguć uspjeh inovacije malog opsega. LEADER je također važan u podržavanju uključive inovacije, čime se rezultati inovacije jednakomjerno šire lokalnom zajednicom, uključujući one na rubnim dijelovima gospodarskog rasta.

LEADER, suradnja i prijenos znanja

LEADER potiče i međuregionalnu i prekograničnu suradnju i zajedničko

22 Oreszczyn, S., Lane A.B. & Carr, S. (2010.). Uloga mreža praksi i subjekata koji utječu na uključenost poljoprivrednika u učenje o inovacijama u poljoprivredi. Revija ruralnih studija (Journal of Rural Studies). 26: 404. – 417.

23 Convery, I., Soane, I., Dutson, T. i Shaw, H. (2010.), Standardizacija provedbe PRR-a LEADER-om u Kambriji: Interpretativna fenomenološka analiza. Sociologia Ruralis, 50: 370. – 391.

24 Dargan, L., Shucksmith, M. (2008.), Leader i inovacija. Sociologia Ruralis, svezak 48., broj 3.

25 EU SCAR (2012.), Znanje u poljoprivredi i inovacijski sustavi u tranziciji – elaborat, Bruxelles.

26 Prošireno izvješće – Fokus grupa EMRR-ova Pododbora za LEADER za očuvanje inovativnog karaktera LEADER-a

djelovanje ruralnih područja. Do sredine travnja 2013. odobreno je najmanje 913 međuteritorijalnih (podatci iz 16 država članica) i 330 transnacionalnih projekata.

Aktivnosti suradnje nadahnjuju LAG-ove na različite načine. Suradnja s LAG-ovima iz drugih zemalja omogućuje pristup alternativnim idejama za ruralni razvoj, a, općenito, vrste provedenih projekata ne bi bile ili ne bi mogle biti provedene bez suradnje.²⁷

U mnogim je slučajevima takva razmjena znanja, informacija i novih perspektiva kroz aktivnosti suradnje omogućila poprilično radikalne inovacije. Provedba nove inovacije zajedno s partnerima također se može smatrati prilikom za smanjenje opaženog rizika na lokalnoj razini, a u tom je slučaju izvjesno i dobivanje potpore.

Kako inovacija napreduje, suradnja među nekoliko područja lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova), naročito kad to uključuje i osnivanje partnerstava, postaje sve važnija. Većina inovacija počinje lokalno, u malom opsegu. Neke potom krenu dalje, postanu dijelom zajedničke aktivnosti suradnje,

dijele se među područjima. Takvim se dijeljenjem pomaže daljnji razvoj inovacije, konsolidacija i širenje proizišle aktivnosti, procesa ili proizvoda.

Uvođenje novih partnera koje omogućuje suradnja također može povećati dostupnost vještina, znanja i stručnih sposobnosti te time omogućiti razvoj i uspjeh inovacije. Suradnja i zajedničko djelovanje omogućuju utvrđivanje potreba i pronalazak učinkovitijih rješenja.

Promicanje LEADER-a i buduće mogućnosti

Promicanje LEADER-a u programskom razdoblju 2007. – 2013. omogućilo je povećani obuhvat LAG-ova koji provode pristup LEADER, s time da se broj grupa više nego udvostručio. Zbog toga je ruralna politika pojačano usmjerena na prepoznavanje važnosti lokacije, pristup odozdo prema gore i inovaciju u ruralnim područjima. Tijekom cijelog životnog vijeka LEADER-a inovacija se događala u nizu aktivnosti ruralnog razvoja. Dok su druge političke mjere sklone najveću važnost pridavati inovaciji unutar sektora poljoprivredne djelatnosti, pristup LEADER podržava

inovaciju u svim aspektima održivog ruralnog razvoja.

Veća učestalost korištenja metodologije LEADER omogućila je više inovacija i značajan porast razine suradnje među LAG-ovima te na međuregionalnoj i transnacionalnoj razini. Bitno je napomenuti da novim LAG-ovima također omogućuje koristi od procesa, projekata i informacija koje su razvili postojeći LAG-ovi.

Osim toga, podržava trenutačne inovacije u zajednicama koje su provodile LEADER na svojim područjima tijekom nekoliko programskih razdoblja. Mnogo je primjera projekata koji su dobili potporu, a koji se dalje razvijaju, kojima se istražuju nove inovacije nakon prvotnog razdoblja financiranja ili, kao što je mađarski primjer obuke u poduzetništvu u školama, u kojima su infrastruktura, stručno znanje ili tržišta razvijena tijekom prethodnih projekata inspirirala ili omogućila daljnju inovaciju. Što iskusniji postanu LAG i zajednica, to će sigurnije upravljati rizikom i poticati inovaciju.

Studija slučaja: LEADER i inovacija u sektoru poljoprivrednog poduzetništva – obrazovanje o poduzetništvu za ruralne škole u Mađarskoj

© Koppányvölgye LAG

Transdunavska regija poljoprivredno je područje za koje su svojstvena mala naselja, nizak broj malih i srednjih poduzeća, mali broj lokalnih proizvoda te ruralno siromaštvo.

Zbog toga je stopa iseljavanja visoka. No ipak, regija je

bogata narodnim i prirodnim nasljeđem koje je, doduše, nedovoljno iskorišteno. U cilju poticanja mladih ljudi na ostanak ili povratak u područje razvijen je inovativan model obrazovanja o poduzetništvu.

Novi predmet o „poduzetničkim vještinama i lokalnom identitetu“ uveden je u škole za učenike u dobi od 10 do 14 godina. Nastava i praktične radionice u potpunosti su integrirani u službeni školski program, a sastoje se od jednog ili dvaju modula svakog semestra.

Svaki je modul usmjeren na jedan lokalni proizvod, na primjer, džem od voća, kobasice, kisele krastavce, svijeće od pčelinjeg voska ili sapun, a uključuje barem dva priprema nastavnih sati integrirana u tradicionalne predmete, kao što su lokalna povijest, biologija ili

kemija, tijekom kojih učenici uče o kulturalnoj pozadini, tehnologiji, procesima, materijalima i drugim aspektima povezanim s odabranim proizvodom. Nakon toga slijede praktične radionice u trajanju od četiri do šest sati tijekom kojih učenici sami rade proizvode. Naposljetku se provodi evaluacijska nastava koja je integrirana u tradicionalne predmete poput matematike ili likovne umjetnosti. Tijekom nastave iz tih predmeta učenici izračunavaju troškove, cijene, promet itd. te pripremaju dizajn proizvoda.

U tom se predmetu također koriste proizvodi lokalne zajednice, radionice koje financira LEADER i eksperimentalna Škola mljekarstva koja uključuje staju s dvjema tradicionalnim kravama i malom jedinicom za obradu mlijeka koju također financira LEADER.

Géza Gelencsér, predsjednica Udruženja za razvoj Vox Vallis i LAG-a Koppányvölgye, rekla je da im je „infrastruktura koju osigurava LEADER dala mogućnost razvijanja ovog inovativnog programa u našim školama. Djeca su dobila priliku da iz prve ruke iskuse rad s lokalnim proizvodima, ali i da upoznaju financije i marketinške vještine koje su potrebne za uspješno poslovanje. Ključno je da LEADER može omogućiti fleksibilnost na lokalnoj razini, i u fazi primjene i u fazi provedbe. Uz takvu podršku i fleksibilnost, ljude u svojoj zajednici možemo poticati na isprobavanje novih stvari, razvijanje novih proizvoda i novih procesa.“

No, uklapanje LEADER-a u standardne sustave ipak je donijelo probleme. Povećano administrativno opterećenje i pokazatelji uspjeha korišteni na razini države članice u nekim su slučajevima umanjili sklonost LAG-ova da podrže rizičnije, inovativnije projekte. Inovatori su se također suočavali s poteškoćama u postupku prijave i s nefleksibilnošću fondova u smislu prihvaćanja promjena u projektu nakon njegova odobrenja.

Saznanja o učinku standardizacije na LEADER-ovu sposobnost da djeluje kao katalizator inovacije mogu se prenijeti na sljedeće programsko razdoblje. Time će se po mogućnosti osigurati potrebna lokalna fleksibilnost za prilagodbu potrebama lokalnih inovatora i projekata koje pokrenu.

Planira se dramatično povećanje dosega pristupa LEADER u razdoblju 2014. – 2020. Koristeći se modelom CLLD-a, LAG-ovi će moći upotrijebiti

kombinaciju različitih fondova i mjera za provedbu svojih strategija lokalnog razvoja. Takvo proširenje aktivnosti pristupa LEADER ruralnim bi područjima moglo otvoriti mogućnost razvijanja društvenog kapitala i zajedničkog identiteta koji podržavaju inovaciju, kao i pronalaska inovativnih rješenja za lokalne probleme kroz mnogo širi raspon mjera. Time se pak omogućuje razvoj složenijih i inovativnijih projekata kojima se mogu iskoristiti različiti elementi financiranja koji će postati dostupni.

Europsko partnerstvo za inovacije, operativne skupine i LEADER

U nacrtu smjernica o programiranju u području inovacija i o provedbi EPI-ja za poljoprivrednu produktivnost i održivost navodi se da operativne skupine i LAG-ovi iz LEADER-a mogu i prikupljati ideje od zainteresiranih aktera i poticati pokretanje projekata. Međutim, LAG-ovi djeluju na temelju opsežne strategije lokalnog razvoja za određeno ruralno područje. LAG-ovi će za provedbu ove strategije odobriti nekoliko projekata. Suprotno tomu, operativna skupina EPI-ja

temelji se na konkretnom inovacijskom projektu čiji je cilj pronalazak rješenja za određeni problem, no koji nije nužno vezan uz određeni teritorij ili unaprijed utvrđenu strategiju. Osim toga, provedba projekta može trajati manje od sedam godina. Teoretski, LAG bi mogao pokrenuti operativnu skupinu ako njezino djelovanje odgovara cilju strategije lokalnog razvoja.

Nadalje, pristup nizu komplementarnih fondova LAG-ovima osigurava mnogo veću mogućnost korištenja LEADER-a kao načina razvoja prostorne inovacije kroz općenitije mjere. S obzirom na to da su geografski usmjereni, LAG-ovi mogu razvijati lokalno prikladnu inovaciju koja dodaje vrijednost provedbi drugih političkih intervencija. Dok mnoge politike često nalažu široko i plitko djelovanje, pristup LEADER može se koristiti u

raznim kontekstima za poticanje i podržavanje inovacija koje omogućuju učinkovitiju prilagodbu tih politika određenom kontekstu. Taj je pristup uspješno primijenjen u projektu irske regije Burren LIFE u kojemu je potpora kroz LEADER omogućila da lokalno usmjerene prakse upravljanja poljoprivrednim gospodarstvima podržavaju mjere očuvanja okoliša na razini krajolika.

U sljedećem programskom razdoblju može se povećati fleksibilnost i usmjerenost pristupa LEADER, što će LAG-ovima omogućiti korištenje LEADER-a kao alata za inovacije, kao i izgradnju kapaciteta i društvene povezanosti potrebne za poticanje inovatora te osigurati financijska sredstva za poticanje inovacije u različitim projektnim kontekstima.

Studija slučaja: LEADER i inovacija u sektoru očuvanja prirode – projekt LIFE irske regije Burren

Većina regije Burren obilježena je kao posebno zaštićeno područje (eng. Special Area of Conservation – SAC) u skladu s Direktivom EU-a o staništima. Međutim, metode ekstenzivne poljoprivrede koje se tradicionalno primjenjuju u tom području više nisu financijski održive zbog čega je ovaj jedinstveni krajolik ugrožen. Postojeće agroekološke sheme bile su općenite i zbog toga se nisu nužno stvarale geografske skupine primatelja na način koji bi omogućio isporuku javnih dobara ili poticao uporabu inovativnih rješenja.

Projekt LIFE regije Burren osmišljen je radi povećanja učinkovitosti postojećih agroekoloških shema korištenjem lokalno usmjerenog, participativnog pristupa upravljanju zemljištem i izgradnje kapaciteta poljoprivrednika da mogu sami provoditi taj novi sustav. Ako bi se njime riješili ti lokalni problemi, projektom bi se također mogla isporučiti javna dobra okoliša koja su jedinstvena za krajolik regije Burren i pritom se koristiti pristupom LEADER za izgradnju baze vještina poljoprivrednika i pružanje podrške poljoprivrednicima u razvoju inovativnih proizvoda i usluga prikladnih za tržište.

U projektu je razvijen i primijenjen participativan proces istraživanja radi pronalaženja inovativnog poljoprivrednog procesa i praksi koje brinu za okoliš i mogu odgovoriti na tržišne i društvene izazove. Taj je proces uključivao usku suradnju s poljoprivrednicima i korištenje njihova tradicionalnog znanja i vještina. Potom su na temelju tih inovacija izrađeni planovi upravljanja specifični za poljoprivredno gospodarstvo, pri čemu su tradicionalne poljoprivredne prakse prilagođene tako da uključuju moderne elemente brige za okoliš. Planovi su uspješno isprobani na dvadeset različitih poljoprivrednih gospodarstava u regiji Burren.

Projekt LIFE omogućio je promjenu paradigme, čime su poljoprivrednici postali aktivni čuvari vlastitog okoliša. Zbog te inovativne uloge poljoprivrednici su morali steći niz novih vještina, na primjer u pogledu uklanjanja invazivnih

vrsta, obnove zidova i zaštite zaliha vode, radi provedbe planova upravljanja specifičnih za njihovo poljoprivredno gospodarstvo. Financijska su sredstva osigurana iz LEADER-a radi razvoja i dijeljenja znanja i stručnih znanja kroz ciljane tečajeve obuke tijekom kojih su poljoprivrednici i drugi stanovnici ruralnih područja mogli steći nove vještine za primjenu na vlastitom poljoprivrednom gospodarstvu ili drugim poljoprivrednim gospodarstvima u regiji. Zahvaljujući tom inovativnom pristupu, očuvanje prirode može samostalno provoditi poljoprivredna zajednica i na taj način postati održiva.

Primjena pristupa LEADER radi usmjeravanja projekata na lokalizirano geografsko područje, kao i participativan pristup razmjeni znanja po načelu odozdo prema gore koji je izravno uključivao poljoprivrednike, bili su presudni za uspjeh projekta. To pokazuje kako su postojeće mjere na temelju PRR-a, u ovom slučaju agroekološka mjera, pojačane inicijativama koje su više prostorno usmjerene, kao što je to LEADER, i koje imaju veći potencijal isporuke lokaliziranih javnih dobara okoliša. To uključuje mogućnosti dodavanja vrijednosti kroz inovaciju usmjerenu na tržište.

Voditelj projekta LIFE regije Burren, dr. Brendan Dunford, zaključio je: „Poljoprivrednike smo uvijek smatrali velikim bogatstvom, a ne prijetnjom. Imajući to na umu, pažljivo smo slušali poljoprivrednike, krenuli rješavati probleme koristeći se pristupom iz prve ruke, smanjili smo papirologiju, ponudili pošten sustav plaćanja i, što je najvažnije, poljoprivrednicima omogućili slobodu i fleksibilnost da u potpunosti ostvare svoj potencijal kao čuvari svojeg područja.“

© Brendan Dunford

©Tim Hudson

Evaluacija inovacija u ruralnom razvoju

Inovacija je važna zajednička tema u ruralnom razvoju, no njezina rizična narav znači da se ne uklapa dobro u evaluaciju politike i programa. Ako se društveni aspekti ugrade u okvir inovacije i ako se slijede četiri puta k uspjehu, inovacijski se procesi mogu učinkovitije identificirati, analizirati i prenositi kroz evaluaciju ruralnog razvoja.

Potruga za inovacijom u samoj je srži europske politike ruralnog razvoja. To je glavna tema EPFRR-a i europskih politika razvoja, uključujući programe kohezijske politike za razdoblje 2007. – 2013. Inovacija nije samo temelj povećane konkurentnosti, već predstavlja zajedničku temu za niz društveno-gospodarskih aktivnosti u ruralnim područjima u kojima dominiraju malo i srednje poduzetništvo, a zajednice žude za endogenim razvojem.

No, iako ruralna situacija opravdava javnu intervenciju radi poticanja inovacije, nije je lako učinkovito ocijeniti. Inovaciju nije samo teško ocijeniti, već je i sam proces evaluacije može

otežati zbog njezine rizične i nepredvidive naravi. Nastojanje na velikom napretku umjesto pojedinačnim uspjesima zahvaljujući primjeni novog²⁸ znači veću stopu neuspjeha, barem prema većini tradicionalnih mjerila uspjeha, što može djelovati obeshrabrujuće za pokretanje daljnjih inovativnih projekata.

Dakle, što se može učiniti za rješavanje tog problema? Na koji se način može provoditi evaluacija na razini projekta, programa i politike ne samo radi učinkovitije evaluacije inovacije, već i radi toga da postane alat za identificiranje, analizu i prijenos inovacijskih procesa u ruralni razvoj?

Prihvatanje društvene inovacije u ruralnom razvoju

O inovaciji se najčešće razmišlja u gospodarskom smislu, a naročito u smislu primjene znanosti i tehnologije za stvaranje tehničke učinkovitosti koja nastaje odozgo prema dolje. Međutim, posljednjih godina raste zanimanje za društvenom inovacijom koja se odvija odozdo prema gore, no ne kroz medij tehnologije, već na razini društvene prakse²⁹.

28 Zeleni papir o inovaciji Europske komisije (1995.).

29 Howaldt, J., Schwarz, M. (2010.). Društvena inovacija: koncepti, područja istraživanja i međunarodni trendovi.

Društvena inovacija ima za cilj pružanje održivih, društvenih koristi kroz nove oblike zajedničkog djelovanja, a nastoji mijenjati stavove i ponašanja radi omogućavanja poboljšanja osobne dobrobiti i podizanja razina sudjelovanja. Također nastoji osnažiti građane podizanjem njihove društveno-političke sposobnosti i pristupa resursima. Društvena se inovacija sve više prepoznaje na temeljnoj razini zbog mreža aktivnosti i organizacija koje smišljaju inovativna rješenja i ideje po načelu odozdo prema gore koje se temelje na razvoju inovativnih specijaliziranih pristupa i jačanju otpornosti na razini zajednice³⁰. Ukratko, društvena je inovacija od središnje važnosti u politici ruralnog razvoja i EPFRR-u zbog čega je treba potpunije ugraditi u okvir inovacije.

Ako prihvatimo da društveni i tehnički aspekti pružaju potpuniji pogled na inovacije u ruralnom razvoju, moramo riješiti sljedeću zagonetku: kako evaluacija može poboljšati inovaciju, a ne, u najboljem slučaju, zabilježiti je i, u najgorem slučaju, zapravo je odvratiti zbog usmjerenosti na mjerenje rezultata i pretjeranog naglaska na upravljanje i provedbu?

Evaluacija tehničke i društvene inovacije – četiri puta do uspjeha

Odgovor leži u pristupu evaluaciji na razini projekta, programa i politike za koji postoje četiri predložena puta do uspjeha:

- 1) evaluacija mora biti usmjerenija na ishode,
- 2) potrebna je veća uključenost dionika u proces evaluacije,
- 3) ranija integracija inovacije u okvire evaluacije od ključne je važnosti,
- 4) evaluacija mora moći gledati i unaprijed i unazad.

Na mnoge je načine prvi put do uspjeha temelj za ostala tri. Naglasak u evaluaciji treba odlučno pomaknuti na ishode, a ne na nastojanje na mjerenju uspjeha inovacije samo kroz izlazne podatke. Na primjer, ako je procijenjen broj ljudi koji su prošli specijalističko poslovno usavršavanje, to nužno ne znači da su prikazani stvarni ishodi tog usavršavanja. To može uključivati veće samopouzdanje ili čvršće osobne mreže, što može utjecati i na razvoj poslovanja i na kvalitetu života. Također, može propustiti uvidjeti promjene u smislu načina na koji se poduzeća sad nastoje angažirati u zajednici i njezinu opskrbnom lancu. Upravo bi ti dublji ishodi trebali postati primarno mjerilo uspjeha inovacije, a ne standardna metrička mjerila koja mogu rezultirati ili u nagrađivanju osrednjosti ili u preuranjenom osuđivanju neuspjeha.

To se u stvarnosti rijetko događa, djelomice zbog toga što je teško utvrditi ishode inovacije koji često imaju širok doseg i mogu imati duboke učinke koji izlaze iz okvira originalnog područja primjene projekta ili

Bolje je usredotočiti se na ishode – izlazni podatci suviše su klinički. Evaluacijom ishoda dolazi se do zaokruženih rezultata. Nakon toga možete shvatiti kontekst i uzrok nekih događaja.

programa, ali i zbog toga što je ishode teže izmjeriti. Međutim, usmjerenost na ishode znači da se bilježe i mjere najvažniji učinci, a ne samo ono što je lako izmjeriti.

No, ako je ishode inovacije teže utvrditi i izmjeriti, kako se to može učiniti? Odgovor leži u sljedećim dvama putovima do uspjeha. Dionici – oni koji stvaraju, potiču i pokreću inovaciju i od nje imaju koristi – moraju biti na smislen način uključeni u proces evaluacije. Uključenost dionika treba smatrati putovanjem, iterativnim pristupom koji učenje i saznanja povratno unosi u proces evaluacije kako se on razvija. To će pomoći osigurati bilježenje odgovarajućih ishoda kao i prijenos postupka učenja iz inovacije među dionicima tijekom provedbe projekta ili programa.

No, jednako je bitno da dionici budu dovoljno rano uključeni u proces da bi mogući ishodi inovacije mogli biti utvrđeni, shvaćeni i praćeni od prvog dana. To se treba nadopunjavati s pomakom prema ranijoj integraciji inovacije u okvire evaluacije. Nužnost rane uključenosti dionika i bilježenje mogućih ishoda inovacije treba postati središnja značajka okvira za evaluaciju PRR-ova. Na razini projekta, korisnike treba upoznati s rasponom mogućih ishoda odmah na početku i trebali bi shvatiti da su daljnji ishodi mogući kroz lanac događaja.

Zadnji put podržava tu potrebu, no ističe i određeni problem vezan uz evaluaciju inovacije – budući da priprema za inovaciju (i društvenu i tehničku) traje sve duže, pristupi evaluaciji također trebaju moći gledati unaprijed, a ne samo ocjenjivati što se dogodilo. To čine dva osnovna elementa. Prvo, probna prognoza na početku projekta ili programa

osigurava i putokaze za evaluaciju ishoda inovacije kako se pojavljuju i pomaže voditeljima projekata i programa u učinkovitijem planiranju kako bi bilo moguće postići takve ishode. Tada proces evaluacije postaje sinonim procesa inovacije kako se on odvija.

Drugo, prognostička i evaluacijska procjena ishoda inovacije u bilo kojoj točki životnog ciklusa projekta ili programa pomaže osigurati mogućnost mjerenja i napretka i potencijala. To zapravo znači da neuspješni projekti ili programi dobivaju više vremena da postanu uspješni. Na kraju krajeva, inovacija se temelji na preuzimanju rizika i učenju iz pogrešaka, a za to je potrebno vrijeme.

SROI – okvir za evaluaciju inovacija u ruralnom razvoju

U teoriji sve ovo zvuči dobro, no u praksi se postavlja pitanje koja su sredstva evaluacije najprikladnija za praćenje četiriju puteva do uspjeha. Prvi je odgovor okvir Društvenog povrata ulaganja (eng. Social Return on Investment – SROI). Naime, prepoznavši njegove prednosti, Odjel za okoliš, hranu i ruralne poslove (Defra) Ujedinjene Kraljevine nedavno je naručio evaluaciju 1. i 3. osi engleskog programa ruralnog razvoja pomoću SROI-ja, uz naglasak na utvrđivanje, mjerenje i vrednovanje ishoda programa za sve odgovarajuće dionike.

Utemeljen u društvenom računovodstvu i analizi troškova i koristi, SROI je okvir za mjerenje i izračun za širi pojam vrijednosti, a cilj mu je mjeriti promjenu na načine koji su bitni za ljude ili organizacije koje kroz tu promjenu prolaze ili joj doprinose. SROI je nužno usmjeren na ishode, pri čemu traži prilagođene pokazatelje za mjerenje promjene u tim ishodi-ma i primjenjuje procjene financijske vrijednosti radi unovčenja promjene

Upravo su stvari koje ne funkcioniraju one koje daju pravi uvid. Radi se o stalnom poboljšanju, potrebno je pogledati unatrag da bi bilo moguće gledati unaprijed. Iznimno je važno vidjeti stvari u širem kontekstu i učiti iz pogrešaka.

© Tim Hudson

u okviru diskontiranih troškova i koristi. Zahvaljujući tomu, moguće je izmjeriti povrat ulaganja.

SROI također pokreću dionici. Svi oni na koje utječe promjena i oni koji utječu na nju imaju važnu ulogu u pomaganju u evaluaciji učinaka projekta ili programa. Pomažu i u oblikovanju „teorije” projekta ili programa koja osigurava detaljno shvaćanje svih mogućih ishoda i načina na koji su međusobno povezani tijekom različitih razdoblja. Taj se proces sam po sebi može smatrati oblikom inovacije zbog njegove participativne naravi, a činjenica da pomaže potaknuti nove ideje znači da su oni koji izrađuju program postali svjesni ishoda inovacije kojih prije nisu bili svjesni.

No, SROI se ne bavi samo opisivanjem i bilježenjem ishoda. Dobiveni omjer koristi naspram ulaganja stavlja se u kontekst pomoću kvalitativnih podataka radi živopisnog opisa koji se ne temelji samo na brojkama. SROI se može provesti na prognostičkoj ili evaluacijskoj razini kako bi se potencijal ishoda inovacije koje tek trebaju uroditi plodom mogao zabilježiti i vrednovati unutar okvira. Osim toga, ono što je od središnje važnosti za temeljna načela EPFRR-a, SROI omogućava procjenu trostrukog rezultata (eng. triple bottom line) bilježenjem i vrednovanjem društvenih, gospodarskih i ishoda u pogledu zaštite okoliša unutar jednog usklađenog i sveobuhvatnog okvira.

Sudjelovanjem u SROI analizi tijekom cijelog procesa osigurava se da stavovi dionika budu u samoj srži cilja koji se želi postići projektom, programom ili politikom. Također ističe mjesta na kojima je odnose i mreže potrebno učvrstiti te način na koji se nedostaci i problemi mogu riješiti. Ukratko, proces evaluacije tada djeluje kao sredstvo za njegovanje i prijenos dobre prakse u inovaciji tijekom njezina razvoja³¹. Pritom se uviđa da uspjeh često dolazi iz neuspjeha, što je zapravo pravi opis inovacije.

Važni zaključci

- ✓ Ključni izazov za poljoprivredu u budućnosti nije samo proizvoditi više, već činiti to na održivi način.
- ✓ U sljedećem će programskom razdoblju **Europsko partnerstvo za inovacije (EPI)** pomoći u uspostavi užih poveznica između poljoprivredne i politike ruralnog razvoja te između politike istraživanja i politike inovacija, točnije inicijative Obzor 2020.
- ✓ Trenutačno postoji jaz između istraživanja i prakse. EPI će pokrenuti **posredništvo u inovacijama** kojime će se povezati ruralni razvoj i istraživanje.
- ✓ EPI se temelji na **interaktivnom modelu inovacije** za čije se gradivne elemente očekuje da potječu iz znanosti, prakse i posrednika.
- ✓ Njegovanje **prijenosa znanja i inovacije** u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima jedan je od šest prioriteta predloženih za programe ruralnog razvoja (PRR-ove) za razdoblje 2014. – 2020.
- ✓ **Mjerom suradnje** u ruralnom razvoju u razdoblju 2014. – 2020. financirat će se **operativne skupine** koje će povezivati poljoprivrednike, savjetnike, poljoprivredne poduzetnike i istraživače radi ispitivanja novih pristupa.
- ✓ **Mreža EPI** djelovat će kao posrednik i unaprijediti komunikaciju između znanosti i prakse te poticati suradnju. To će pomoći u uklanjanju prepreka inovaciji kao što su: nedostatak vremena, kratkoročni stavovi gospodarskih aktera, manjak pouzdanja i uzajamnog povjerenja te strah od revizija i inspekcija koje provode državna tijela.
- ✓ **Osnova** za bolju razmjenu znanja o ruralnom razvoju i inovaciji **izgrađena je** tijekom programskog razdoblja 2007. – 2013. uz podršku mjere 121 (modernizacija poljoprivrednih gospodarstava), mjere 124 (suradnja na razvoju novih proizvoda, procesa i tehnologija u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru), mjere 311 (diversifikacija u nepoljoprivredne aktivnosti) i osi LEADER.
- ✓ Da bi mogla zabilježiti **društvenu inovaciju**, evaluacija mora biti usmjerenija na ishode (a ne na izlazne podatke); potrebna je veća uključenost dionika u proces evaluacije; od ključne je važnosti ranija integracija inovacije u okvire evaluacije; a evaluacija mora moći gledati i unaprijed i unazad.

Inovacija nije ograničena na nove izume ili moderne tehnologije. Uključuje rad na nove načine i s novim tehnikama.

Inovacija treba biti otvoren i transparentan proces koji dovodi do opipljivih rezultata s praktičnim koristima za poljoprivredu i održivost.

Tek nakon što nova kreativna zamisao postane uvriježena i često primijenjena može se nazvati inovacijom.

Alati

Europsko partnerstvo za inovacije (EPI): Cilj je Europskog partnerstva za inovacije (EPI) za poljoprivrednu produktivnost i održivost osigurati radno sučelje među poljoprivredom, biogospodarstvom, znanosti i drugim dionicima na nacionalnoj i regionalnoj razini te na razini Europske unije. http://ec.europa.eu/agriculture/eip/index_en.htm

Priopćenje Europske komisije Europskom parlamentu i vijeću o Europskom partnerstvu za inovacije za poljoprivrednu produktivnost i održivost (Bruxelles, 29. 2. 2012.) COM (2012) 79 završno: http://ec.europa.eu/agriculture/eip/pdf/com2012-79_en.pdf

„Europsko partnerstvo za inovacije (EPI) za poljoprivrednu produktivnost i održivost, pokretanje inovacije u poljoprivredi”, prezentacija Inge Van Oost (Glavna uprava za poljoprivredu), radionica EUFRAS-a, Wrocław, 26. veljače 2013.: http://www.google.be/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CD0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ialb.org%2Fphocadownload%2FInternational_Vernetzung%2FEIP_EUFRASconference_26_Feb_2013_Inge_Van_Oost.ppt&ei=IHpRUa7tC4nAO4OFgegM&usg=AFQjCNF729R3N3K6dnXrexiMqwnXcmg&bvm=bv.44158598,d.ZWU&cad=rja

Obzor 2020. (Okvirni program za istraživanje i inovacije): Obzor 2020. financijski je instrument za provedbu strategije Innovation Union, glavne inicijative strategije Europa 2020. čiji je cilj Europi osigurati globalnu konkurentnost. Novi EU-ov program za istraživanje i inovaciju, koji će se provoditi od 2014. do 2020. uz proračun od 80 milijardi eura, dio je aktivnosti koje se provode u nastojanju na novom rastu i stvaranju radnih mjesta u Europi: http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm

EMRR-ova platforma Research and Innovation Gateway: Kroz tu platformu za istraživanja i inovacije EMRR želi omogućiti aktivniju povezanost s članovima zajednice za ruralni razvoj koji su uključeni u istraživanje i inovacije – neovisno o tome radi li se o inovatorima, istraživačima, osnivačima ili krajnjim korisnicima istraživanja. Pruža informacije o različitim temama: od tijela EU-a koja se bave projektima istraživanja i inovacija do odgovarajućih studija, publikacija i audiovizualnog materijala: http://enrd.ec.europa.eu/themes/research-and-innovation-gateway-development/en/research-and-innovation-gateway-development_en.cfm

Fokus grupa Koordinacijskog odbora EMRR-a za prijenos znanja i inovacije: Fokus grupa (FG) koju je u lipnju 2012. pokrenuo EMRR-ov Koordinacijski odbor analizira način na koji programi ruralnog razvoja (PRR-ovi) u praksi podržavaju prijenos znanja i inovacije unutar trenutnog političkog okvira: http://enrd.ec.europa.eu/themes/research-and-innovation-gateway-development/kt-innovation/kt-focus-group/en/kt-focus-group_en.cfm

Stalni odbor za istraživanja u poljoprivredi (SCAR): Stalni odbor Europske unije za istraživanja u poljoprivredi (SCAR) Vijeće je odredilo kao tijelo koje upravlja koordinacijom istraživanja u poljoprivredi diljem Europskog istraživačkog prostora. Taj se zadatak odnosi na područja kao što su savjetodavne službe, obrazovanje, obuka i inovacija: http://ec.europa.eu/research/agriculture/scar/index_en.html

„Znanje u poljoprivredi i inovacijski sustavi u tranziciji (elaborat)”, Europska komisija, Glavna uprava za istraživanje i inovacije, 2012.: Stalni odbor Europske unije za istraživanja u poljoprivredi (SCAR) osnovao je zajedničku radnu skupinu koja se sastojala od javnih službenika iz Komisije i država članica, a koja je imala zadatak da analizira znanje u poljoprivredi i inovacijske sustave. Inovacija je važan izazov za europsku poljoprivredu, no ne zna se mnogo o uspješnosti Sustava znanja u poljoprivredi i inovaciji u poljoprivredi (AKIS). U ovome su izvješću prikupljena iskustva iz različitih zemalja i regija: http://ec.europa.eu/research/bioeconomy/pdf/ki3211999enc_002.pdf

Institut Ruralia (Finska): Institut Ruralia neovisan je multidisciplinarni institut Sveučilišta u Helsinkiju. Misija našeg instituta jest poboljšati dobrobit ruralnog stanovništva i razviti izvore prihoda u ruralnim područjima kroz istraživanje, razvoj, obrazovanje i usavršavanje. http://www.helsinki.fi/ruralia/index_eng.htm

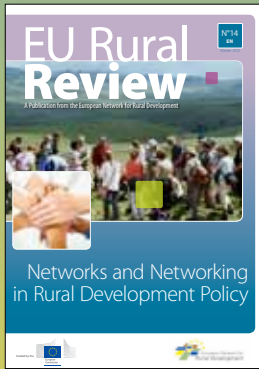
Projekt SOLINSA: Cilj je projekta SOLINSA utvrditi prepreke razvoju Mreža za učenje i inovaciju za održivu poljoprivredu (eng. Learning and Innovation Networks for sustainable agriculture – LINSAs). U projektu se istražuju isplativi i učinkoviti načini na koje politički instrumenti, financijski planovi, istraživanje, obrazovanje i savjetodavne usluge mogu podržati LINSAs-u. Projekt SOLINSA financiran je na temelju EU-ova Sedmog okvirnog programa za istraživanje i inovacije: <http://www.solinsa.org/>

Prethodna izdanja Revije ruralnog razvoja Europske unije još uvijek su dostupna u internetskoj Knjižari EU-a: <http://bookshop.europa.eu>

Ako želite poštom besplatno dobivati nove publikacije EMRR-a, ispunite obrazac na sljedećoj poveznici: https://webgate.ec.europa.eu/myenrd/myenrd/en/registration_en.cfm

K3-AJ-12-015-EN-C

K3-AJ-12-014-EN-C

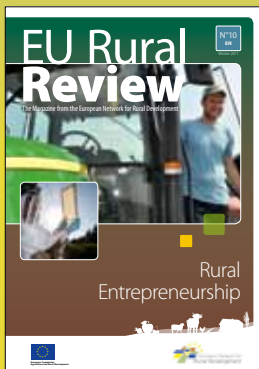
K3-AJ-12-013-EN-C

K3-AJ-12-012-EN-C

K3-AJ-12-011-EN-C

K3-AJ-12-010-EN-C

K3-AJ-11-009-EN-C

K3-AJ-11-008-EN-C

K3-AJ-11-007-EN-C

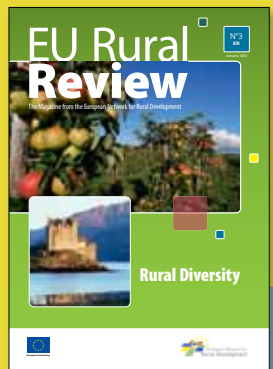
K3-AJ-10-006-EN-C

K3-AJ-10-005-EN-C

K3-AJ-10-004-EN-C

K3-AJ-09-003-EN-C

K3-AJ-09-002-EN-C

K3-AJ-09-001-EN-C

online

The screenshot shows the ENRD website interface. At the top, there's a navigation bar with the European Commission logo and the ENRD title. Below that, a menu includes 'Home', 'Policy in Action', 'Country', 'Themes', 'LEADER', 'Networks & Networking', 'Publications & Media', 'Events & Meetings', and 'Info'. A search bar is located on the right. The main content area features a 'LEADER Event 2013' banner with the tagline 'Building bridges for the future'. Below the banner is a map of Europe with various country flags, and a 'Connect with EU' section. On the right side, there are sections for 'Key Tools' (including SPARD, RDP database, Gallery, Communication Strategy, Investor Library, Events, Documents, and Subscribe) and 'News' (with a list of recent updates).

Europska mreža za ruralni razvoj
<http://enrd.ec.europa.eu>

Publications Office

ISSN 1831-5267

9 771831 526007